

Kin̄wakti ki Gia yə Jisəs n̄i chusiki i Jən Gia yə yi kə i Kin̄wakti kələ mə

Kin̄wakti kələ kə kəm gia yə Jisəs Klistus n̄i chusiki i Jən wain̄ wi wi ntum. Jən n̄i nyaka kin̄wakti kələ i jəbi wə bə n̄i bwili wi tsə jiə i tumi ki bəkə kintəəŋ ki Batməs. Wi n̄i nyaka i bijuŋni bi bəni bə bumni biā nanitaŋ. Wi n̄i yisi nnyaka, yisi bəh gia yə Jisəs mwi n̄i chusiki i wi a wi nyaka chiŋsi i bijuŋni biwə biā nanitaŋ. Gia yə yi biəliki yi kə mbaŋ wi gia yiduli yə wi n̄i yeŋki i fię wə ka ndəmsi, yi num asi Nyə bəiŋsiki bəni bə bə kə mbu, jiə bəchu bə i ŋgəkə wə.

Kifwu ki gia kə ki kə i Kin̄wakti kələ mə

1:1-8 Kin'yisi

1:9-3:22 Ndəmsi bi ninshiŋ bəh biŋwakti biə bi tsəki i bijuŋni bi bəni bə bumni biə nanitaŋ

4:1-8:1 Kin̄wakti kə bə n̄i laa ban̄ bəh nyanti i kidi wə nanitaŋ

8:2-11:19 Kijęŋ nanitaŋ

12:1-13:18 Kin̄kum ki nyam yə yi bwəsiki kətə bəh nyám yi gumini yifa

14:1-15:8 Bindəmsi bidəkə chi chi

16:1-21 Biŋkuŋə biə nanitaŋ kə shəm yi Nyə yi jumini

17:1-20:10 Bə laksi Babilən bəh nyam yi gumini bəh bəni bə bə nyiki ntəkə a bə kə bəni bə ntum bə Nyə bəh ŋkpeli

20:11-15 Nsaka wi gəksini

21:1-22:5 Mbi wi bεiŋ wimfiaŋ bəh kuku wimfiaŋ bəh Jelusaləm wimfiaŋ
 22:6-21 Kin̄kəsi

Kin'yisi

¹ Kin̄wakti kələ kə kəm gia yə Nyə n̄ nya i Jisəs Klistus a wi chusi i bəni bu, a num gia yə yi kan̄jaki i dzə di i jəbi wi juli wə. Jisəs Klistus ka faaŋ chinda wi i mi wi wi nəm Jən i fə a bə kiə gia yiwə.

² Wi ka nyaka gia yichi yə wi n̄ yεiŋ, yi num gia yi Nyə yələ bəh gia yə Jisəs Klistus n̄ dzaka i wi.

³ Kimbəiŋsi kimbum bi numki i mi wə wi bi faaki ntum wi Nyə wələ. Kimbəiŋsi kimbum bi num tə i bəni bə bə bi wəkəki gia yə bə nyaka i kin̄wakti kələ mə jiə, kəm jəbi wi gia yiwə si num kəmsi dzə lə.

Jən bəni i bijuŋni bi bəni bə bumni nanitaŋ

⁴ Akə mih Jən, mih nyakaki kin̄wakti kələ i bijuŋni bi bəni bə bumni bə nanitaŋ bə kə i kimbu ki mbi wi Esia wə. Ma shəm yi yindzəŋni bəh kimbəiŋni num i mbeiŋ, ki dzə i Nyə wə wi kə, a num wə wi n̄ kə, a num wə wi kə i bi dzə. Ma kinduksi ki Nyə bəh kimbəiŋni numki bəh mbeiŋ, ki dzə tə i biŋ'waka biə nanitaŋ bi kə i kin̄kii ki nshin̄, ⁵ bəh i Jisəs Klistus a num wi wə wi si chusi gia yi ɳkəŋ kəm Nyə i bəni. A n̄ kə wi mi wi ninshin̄ i fləni dza i kpi wə. Ayaka akə wi wə wi sakaki bəŋkuŋ bəchi fa kuku. Akə wi wə wi kəŋki bukumbəiŋ, wi bwili bukumbəiŋ i chu bibukumbəiŋ wə bəh mwa mu.

⁶ Wi kə wi fə bukumbəiŋ num bəni bə ɳkuŋ bi Nyə, fə bukumbəiŋ num bətii mfə gia bə Nyə wə wi kə Nyə wi num Ba wi. Mbum bəh ɳga numki i wi jəbi whichi kin̄gəksi kiwə kəbi. Yi nūm ayaka.

7 Mbεiŋ tsēiŋ, Jisəs dzəki lə, wi bi dzəki i bikwu wə. Bəni bəchi num i bi yεiŋ i wi wə na bəh bəni bə bə n̄ bwaj wi bəh gəŋ. Kitumi ki fa kuku kichi num i bi fiki bəh mindəm kəm wi. Lə yi bi numki yaka. Yi nūm ayaka.

8 Bah Nyə dzakaki a ŋgainj kə Alfa bəh Əmega. A num wə wi kə a num wə wi n̄ kə, a num wə wi kə bi dzə. A num wi Nga Bichi.

Jən yεiŋ Jisəs

9 Akə mih Jən, waiŋnih wimbεiŋ i Jisəs wə, bukumbεiŋ bəchi yεiŋki ŋgəkə kəm wi, num i ŋkuŋ bi kintəəŋ, kaŋa shəm i gia yichi wə. Mih n̄ kə i Batməs tumi ki bəkə kintəəŋ num bə n̄ bwili mih num bwilini kəm gia yi Nyə yə mih n̄ fukuki chu dzaka kəm Jisəs.

10 A dzə num i chəkə bi Bah wə mih n̄ kə i Kin'waka ki Nyə wə, mih ka dza wəkə ja yi dzaka i mih jum bəh ŋga aka jəŋ.

11 Yi n̄ dzakaki a, “Nyâka gia yələ wə yεiŋki lə i kinjwakti mə wə chīŋsi i bijuŋni bi bəni bə bumni nanitaŋ bə kə i tumi ki Efesus, Similna, Bəgamum, Tayatila, Saldis, Filadelfia bəh Lawdəsia wə.”

12 Mih kabə fiəni gwu i yεiŋ mi wə wi dzakaki i mih. Ayaka jəbi wə mih n̄ tseŋ tali, ka yεiŋ biεiŋ biə bə təmkı naka bi baiŋsini yεiŋ wə nanitaŋ num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli. **13** Mi widəkə num i biεiŋ biə bə təmkı naka bi baiŋsini yεiŋ kintəəŋ aka mi wə yəli wi kə Waiŋmi, num wi ləh mbuŋ wi dəəŋ ka wafi daŋsi kinj'wafi i ki jum ki wə.

14 Juŋ yi fwu i fwu wi wə n̄ fukuki lə buuu aka ndaŋ wi fukuli, chu num aka kitəh ki dzəŋ.

15 Gvu yi n̄ təksiki aka chwaka ki bəkəli kə bə kpa ki ɻwaŋyi, ja yi jumi aka bəkə yi gbəni.

16 Wi n̄ kaŋaki bijəŋ nanitaŋ i tsəin̄ yi yiləkəli wə, nywə wi jum wə wi kwaki bimbu bichi buku i dzaka ki wə, shi bi baiŋ aka wəŋ wi nshichun̄.

17 Si mih yein̄ wi, ka gbə i wi nshin̄ ka numki aka kin̄kpili ki mi. Wi jiə tsəin̄ yi yiləkəli i mih wə dzaka a, “Kiə wə ki lwáki kə. Akə mih Ninshin̄ a num mih Kin̄gəksi.

18 Akə mih wə mih kə wiwəm. Mih n̄ kə mih kpi, ayakalə tsəin̄, mih fiəni chu wiwəm, mih num i ni numki jəbi wichi. A kaŋaki mih biŋ'wəli bi kpi bəh bi tumi bi bəni bə kpili.

19 Ayakadəin̄, nyâka gia yə wə yein̄, yə yi kə i liə bəh yə yi ni dzə i jum wə.

20 Gia yi nyumini yə bijəŋ biə nanitaŋ wə si yein̄ i tsəin̄ yin̄ yiləkəli wə bəh biεin̄ biə nanitaŋ bə keiŋsi bəh chwaka ki kpa ki bəkəli kə bə təmkı naka bi baiŋsini yein̄ chusiki yələ: Bijəŋ biələ nanitaŋ kə bəchinda bə Nyə bə bə kə bijuŋni bi bəni bə bumni biə nanitaŋ, biεin̄ biə bə təmkı naka ki baiŋsini yein̄ a num bijuŋni bi bəni bə bumni nanitaŋ biwə.”

2

*Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni
ki bəni bə bumni i Efesus*

1 Mi wə mih n̄ yein̄, wi dzaka i mih a, “Nyâka kin̄wakti i chinda wi Nyə wə wi kə wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Efesus a, ‘Wələ kə ndzaka wi wəmaka wə, wi kaŋaki bijəŋ biə nanitaŋ i tsəin̄ yi yiləkəli wə, wi nyani i kintəəŋ ki biεin̄ biə nanitaŋ biə bə

n̄ kεiñsi bəh chwaka ki kp̄o ki bəkəli kə bə n̄ təmki naka bi baiñsini yεiñ wə:

² Mih kiəki lə kimfə kimbein̄ bəh si mbein̄ nəmki bəñj, kiə tə shəm yimbein̄ yi kañani bəh si mbein̄ kəkə i bum gia yə bəni bəchu dzəki bəh yi. Mbein̄ kə num mbein̄ məm yεiñ lə bəni bə bəñjki gwu yibə a bə ñgaiñni kə bwa bə ntum bə Jisəs bə kəbi, ka yεiñ a bə kə bəni bə ntəkə.

³ Mih kiəki lə si mbein̄ kεiñsiki kañaki shəm i gia yichi wə kəm mih bəh kə.

⁴ Ayakalə, gia yidəkə kələ yə mih kañaki kəm mbein̄ yi ndzəñ kə i mih. Mbein̄ chu kañaki kə kiñkəñ kə mbein̄ n̄ kañaki i ninshin̄.

⁵ Mbein̄ kwâka na di biə mbein̄ n̄ yisi kə ka mbein̄ gbəyi. Mbein̄ kwâni shəm yimbein̄, mbein̄ fləni fəki asi mbein̄ n̄ fəki i ninshin̄. Mbein̄ ka bañi i kwâni, mih ni dzə dzə bwili naka kimbein̄ kə mbein̄ təmki naka ki baiñsini yεiñ i di biə ki si num.

⁶ Ayakalə, gia yindzəñni yə mbein̄ fəki kə a mbein̄ baiñjki lə nəni ki bəni bə Nikəlaus, a num gia yə mih baiñjki tə.

⁷ Mi wə wi kañaki bintuni, wi wôkə gia yə Kin'waka ki Nyə dzakaki i binjuñni bi bəni bə bumni. Mi wə wi ni tumdzi mih ni nya dzəh i wi i dzi mintam mi kpεiñ wə wi nyaki nəni kə ki kə i di bi kinsañli ki Nyə wə.' "

*Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuñni
ki bəni bə bumni i Similna wə*

⁸ Mi wiwə chu dzaka i mih a, "Nyâka kiñwakti i chinda wi Nyə wə wi kə wi kijuñni ki bəni bə bumni i Similna a, 'Wələ kə ndzaka wi wəmaka wə wi kə

wi Ninshin̄ a num wi Kin̄gəksi. Ak̄ wi wə wi n̄ kpi fiəni chu wiwəm.

⁹ Mih kiəki l̄ bəŋgəkə b̄ mbein̄ yein̄ki bəh kifuu kimbein̄, ayakalə mbein̄ k̄ bəni b̄ kin̄kəkn̄. Mih kiəki l̄ ja yichu yə bəni dzakaki k̄om mbein̄. B̄ bəŋki gwu yib̄ a b̄ ȳgaijn̄i k̄ Bəju, b̄ kəbi k̄ Bəju. B̄ num i mbaŋ wi Satan wə.

¹⁰ Mbein̄ ma lwāki bəŋgəkə b̄ mbein̄ k̄ i ni yein̄. Mbein̄ w̄k̄o, ȳkp̄eli si num a i jiə mbein̄ bədək̄o i juŋ yi nsəŋ m̄ a b̄ məmsi mbein̄. Mbein̄ num i ni yein̄ ȳgəkə i kaŋ wə jwəfi. Kəŋ mbein̄ numki na i tsə kpi mbein̄ num ndzəŋ, ayakadəin̄ mih ni nya mbein̄ bəh kif̄ ki ȳkuŋ k̄ ki k̄ nəni k̄ ki bi tsə kaa k̄.

¹¹ Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi w̄k̄o gia yə Kin̄'waka ki Nyə dzaka i binjuŋni bi bəni b̄ bumni. Mi wə wi ni tumdzi, kpi yi kəmsini bi k̄om k̄ wi.' "

*Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni
ki bəni b̄ bumni i Begamum*

¹² Ayaka wi chu dzaka i mih a, "Nyâka kin̄wakti i chinda wi Nyə wə wi k̄ wi kijuŋni ki bəni b̄ bumni i Begamum a, 'Wələ k̄ ndzaka wi wəmaka wə wi kaŋaki nywə wi jum wə wi kwaki bimbu bichi:

¹³ Mih kiəki l̄ di biə mbein̄ nəki. Mbein̄ nəki na i di biə wə kin̄kii ki Satan k̄. Ayakalə, mbein̄ num a i yeli wuŋ wə bəh ȳga. Mbein̄ n̄ ka nəiŋma i jiəki shəm i mih na i chək̄o bi Antibas wə mi wuŋ wi ȳkəŋ wə. Wi n̄ dzakaki k̄om mih, b̄ wə wi i mbein̄ kintəŋ fəiŋ, i di biə Satan nəki.

¹⁴ Ayakalə, mih kaŋaki l̄ gia yidək̄o twesi k̄om mbein̄, yi ndzəŋki k̄ i mih. Bəni bədək̄o kələ i mbaŋ wimbein̄ wə b̄ biəl̄i nlani wi Balaam, wə wi n̄ lani Balak i f̄a gia yə bwa b̄ Islae bi ndamti gbəyi yein̄.

Wi n̄ fə bə ka dziki biein̄ bidzini biə bə n̄ fə gia yεin̄ i bənyə, chu fə bə ka nəki nəni ki kinyεin̄ num ki təkəlini.

¹⁵ Ayaka yi kə a liŋ si mbein̄ kaŋaki bəni bədəkə tə i mbaŋ wimbein̄ wə bə biəli nlani wi bəni bə Nikɔlaus.

¹⁶ Ayakadəin̄, mbein̄ kwâni shəm yimbein̄. Mbein̄ ka bâan̄ i kwâni, mih ni fiəni dzə i mbein̄ wə i jəbi wi juli wə, i jwə bəni bəwə bəh nywə wi jum wə wi bukuki i dzaka kəŋŋi wə.

¹⁷ Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wâkə gia yə Kin'waka ki Nyə dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni. Mi wə wi ni tumdzi, mih ni dzə nya mana i bəmana* bə wə, bə n̄ nyumi, mih chu nya wi bəh təh wi fukuli num bə nyaka yeli wimfian̄ yεin̄ i təh wiwə wə, mi widəkə kiə kə a kəbi a wi wə wi dzə təh wiwə.' "

*Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni
ki bəni bə bumni i Tayatila*

¹⁸ Mi wiwə chu dzaka i mih a, "Nyâka kijwakti i chinda wi Nyə wə wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Tayatila a, 'Wələ kə ndzaka wi Wain̄ Nyə. Akə wi wə dzékəh yi bəliki aka ləom wi gbuku, gvu yi təsi aka chwaka ki bəkəli bə kpa:

¹⁹ Mih kiəki lə kimfə kimbein̄, kiə si mbein̄ kaŋaki kinjken̄, kiə tə shəm yə mbein̄ jiə i mih wə bəh nəm wə mbein̄ nəmki bəh si mbein̄ kaŋaki shəm. Mih kiəki lə tə a kimfə kimbein̄ ki liə ki ndzəŋki tsəki lə kə mbein̄ n̄ kaŋaki i ninshin̄.

²⁰ Ayakalə, gia yidəkə kələ yə mih kaŋaki kəm mbein̄ yə yi ndzəŋki kə i mih. Mbein̄ kə mbein̄ bee

---

* ^{2:17} Mana kə biein̄ bi dzini biə Nyə n̄ nyaki i bəni bə Islae i chwa i jia mbaŋnyani

miŋkpaŋa wə Jesεbel, wi ka fəki gia yə wi fəki. Wi bəoŋki gwu yi a ŋgaiŋ kə mi wi ntum wi Nyə, fwəkyi bəni bəŋ bəh nlani wi, fə a bə fəki nəni kinyen ki təkəlini, chu dzi biεŋ bindzini biə bə kə bə fə gia yεiŋ i bənyo.

21 Mih kə mihi nya wi jəbi i kwuni shəm yi, ayakalə wi nəiŋma i kwuni i nəni ki ki təkəlini kiwə wə.

22 Mbεiŋ wôkə, mihi ni faan lə jwεiŋ i wi mə yi nəsi wi i naŋ bεiŋ, wi bəh bəni bu bə bə fəki kinyen ki təkəlini n̄ numki i ŋgəkə wə a kəbi wi nchij, a kəbi a bə kwuni lə na chu biəliki kimfə ki miŋkpaŋa wələ.

23 Mih ni wôoyi lə bwa bu bə mbaŋ. Ayakadəiŋ, bijuŋni bi bəni bə bumni bəchi bi kiə a, akə mihi wə mihi kiəki gia yə yi kə i kiŋkwaka ki bəni wə bəh yə yi kə i shəm yibə wə. Mih ni gəm lə mi wichi biələ asi nəm wi kə.

24 Ayakalə, i mbεiŋ bədəkə bə i Tayatila bə bə numki kə i nlani wələ wə, num bə ka lani tə gia yə bəni bədəkə bəoŋki a gia yi Satan yi nyuminī, mihi n̄ dzaka a mihi ni chu jiə kə ntiə widəkə i mbεiŋ wə.

25 Yi kə a, mbεiŋ kaŋaki gia yə mbεiŋ kaŋa bəh ŋga, i tsə buku na i jəbi wə mihi bi dzəki.

26 Mi wə wi ni tumdzi, wə wi fəki gia yə mihi nəŋki tsə kaasi, mihi ni nya wi bəh ŋga i numki i bitumi bεiŋ.

27 A liŋ si Ba wuŋ kə wi nya ŋga i mihi, mihi ni nya ŋga ma wi ni sâkaki bi bəh mbəŋ wi chwaka wi ŋkuŋ, bwuyiki bə yεiŋ aka kəŋə yi nshwaiŋ yə bə bwuyi i biŋka biŋka wə.

28 Mih ni nya lə wi tə bəh jəŋ wi kinchəŋochəŋo.

29 Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkə gia yə Kin'waka ki Nyə dzakaki i bijuŋni bi bəni bə

bumni.’ ”

3

*Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni
ki bəni bə bumni i Saldis*

¹ Mi wə mih n̄ yεiŋ ka chu dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyɔ wə wi kɔ wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Saldis a, ‘Wələ kɔ ndzaka wi wəmaka wə wi kaŋaki biŋ'waka bi Nyɔ nanitaŋ bəh bijɔŋ nani-tan: Mih kiəki lə kimfə kimbein. Mbεiŋ chusiki i bəni a mbεiŋ keiŋki bəwəm ayakalə num mbεiŋ kpiyi lɔ.

² Mbεiŋ yômi, mbεiŋ kpεiŋsi ñga i gia yə yi baan num yi si num tə a dzaka ki kpi wə. Mbεiŋ kiəki a mih ka yεiŋ dəkə si kimfə kimbein ndzɔŋ tsə bwili i Nyɔ wuŋ nshinj.

³ Mbεiŋ yîŋti gia yə mbεiŋ n̄ ləkəli dzə a num yə mbεiŋ n̄ wəkɔ. Mbεiŋ kâŋaki num yəmaka, ma mbεiŋ kwûni shóm yimbεiŋ. Mbεiŋ ka bâaŋ ki yômi kə, ma mih bi dza dzə i mbεiŋ aka ji, ayaka mbεiŋ kiə kə jəbi wiwɔ.

⁴ Ayakalə, mbεiŋ kaŋaki a bəni twesi i Saldis maka bɔ jisi bəmbuŋ bəbɔ. Bəmaka bi nyaniki bəh mih num bɔ ləh bəmbuŋ bə fukuli, kəm bɔ kə bəni num bɔ kpεiŋ.

⁵ Mi wə wi ni tumdzi bi ləh lə tə bəmbuŋ bə fukuli. Wəmaka mi mih bi chiksi kə yeli wi i kiŋwakti ki bəni bə bə kaŋaki nəni kə ki bi tsə kaa kə. Mih bi dzakaki bəh dzaka kəŋŋ kəm wi i Ba wuŋ nshinj bə i bəchinda bu a mih kiəki lə wi.

⁶ Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkɔ gia yə Kin'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni.’ ”

*Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni
ki bəni bə bumni i Filadelfia*

7 Mi wiwə ka chu dzaka i mih a, “Nyâka kiŋwakti i chinda wi Nyə wə wi kə wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Filadelfia a, ‘Wələ kə ndzaka wi wəmaka wə wi baiŋki, chu num wi ŋkɔŋ. Akə wi wə wi kaŋaki kiŋweli ki ntəŋ wi Dəbit. Jəbi wə wi si wəli, mi widəkə bi ma numki wə wi bi fahki, wi si fah, mi widəkə na numki wə wi kə i wəli:

8 Mih kiəki lə kimfə kimbeinj. Mbəinj wəkə, mih kə mih wəli jiə dzaka kijuŋ i mbəinj kiyəə, mi widəkə kəkə wə wi kə i baŋ. Mih kiəki lə a mbəinj kaŋaki kə ŋga bindzəŋ, ayakalə mbəinj jiə a ndzaka wuŋ. Mbəinj na nəiŋ mih.

9 Mbəinj wəkə, bəni bə bə kə i mbaŋ wi Satan wə bə bə dzakaki a bə kə Bəju bə nyi num ntəkə bə kəbi Bəju, kə bəmaka mih bi fə bə dzə gbəyi i gvu yimbeinj wə ka bə bi kiə a mih kəŋki lə mbəinj.

10 Si mbəinj kə mbəinj jiə ndzaka wuŋ, kəm kaŋa wi shəm, mih tə bi təkni lə bəh mbəinj i jəbi wə mməmsi bi dzəki i mbi wələ whichi i məmsi bəni bəchi bə bə kə fa kuku.

11 Mih dzəki lə i jəbi wijuli wə. Mbəinj kāŋa ndzəŋ bieŋ biə mbəinj kaŋaki, ka mi widəkə bi ma lōkə kifə kimbeinj ki ŋkuŋ.

12 Mi wə wi ni tumdzi, mih bi fə wi ka kintəŋ ki juŋ yi fəni yi gia yi Nyə wuŋ. Ayaka wi kəbi i bi chu lansi buku fəinj. Mih bi nyaka lə yəli wi Nyə wuŋ i wi wə, bəh yəli wi kwili wi Nyə wuŋ wi num a Jəlusalem num wi bukuki dzəki i Nyə wuŋ wə wi kə i bieŋ. Mih tə num i bi nyaka yəli wuŋ wimfiaŋ i wi wə.

13 Mi wə wi kaŋaki bintuni wi wəkə gia yə

Kin'waka ki Nyə dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni wə.' ”

*Ntum wi Jisəs wə wi tsəki i kijuŋni
ki bəni bə bumni i Lawdəsia*

14 Wi chu dzaka i mih a, “Nyâka kinjwakti i chinda wi Nyə wə wi kə wi kijuŋni ki bəni bə bumni i Lawdəsia a, ‘Wələ kə ndzaka wi wəmaka wə yeli wi chu kə a, Yi nûm ayaka. Akə wəmaka wi si shi num a ja yi wə, a num wi wə wi fukuki ɣkəŋ kəm Nyə. A num wi kin'yisi ki gia yichi yə Nyə n̄ maa:

15 Mih kiəki lə kimfə kimbein. Mbəein shi kə alə! Mbəein də kə, mbəein shili kə. Mih kəŋki a mbəein si kaŋaki i dâki yudəkə i shílik!

16 Ayakadəin, si mbəein chiŋ kə fimbəein i fintəŋ də kə, shili kə, mih ni chuh bwili lə mbəein i dzaka kin wə.

17 Mbəein dzakaki a mbəein kə bəni bə kpə bəh a mbəein kpali lə chu nəŋ kə fieŋ fidəkə. Mbəein dzakaki yakadəin yein kə a yimbein fəo num fəoni a? Mbəein kə bəni bə nshein kə i kwaki bəni bəh bə, chu num bəni bə kifuu, chu num bimfəkə bəh bəni bə bə nyaniki bəh chwəŋ biyəe!

18 Mih nəŋki i təfi mbəein a, mbəein tāŋ chwaka ki kpə ki bəkələ i mih num bə kpa i gbuku wə wi baiŋ, ka mbəein numki bəni bə kpə. Mbəein tāŋ bəmbuŋ bə fukuli bə mbəein ki baŋki chwəŋ bimbein biyəe yein, ka bəni ma yeinki bi mbəein gəmni. Mbəein tāŋ tə tsa yi dzékə i mih, mbəein fiaŋsi dzékə yimbein yein, ka mbəein yeinki.

19 Bəni bə mih kəŋki mih si yəli lə bə i kimfə kibə wə, nya ɣgəkə i bə i təfi bə. Ayakadəin, mbəein chūsi kinkəŋ i kwâni shəm yimbein.

20 Mbεinj wâkɔ, mih kɔ i dzaka kifiəŋɛ wə komyi. Mi ka wôkɔ ja yinj ka wêli dzaka kifiəŋɛ, mih ni liə tsə buku wi ni dziki i fiɛŋ firmu wə.

21 Mi wə wi ni tumdzi, mih bi nyâ lə wi bəh di i shinum buku wi i kiŋkii kəŋŋ wə, asi mih n̄ tumdzi ka shinum buku Ba wunj i kiŋkii ki wə.

22 Mi wə wi kanjaki bintuni i wəkɔ, wi wâkɔ gia yə Kin'waka ki Nyɔ dzakaki i bijuŋni bi bəni bə bumni.' ”

4

Jɔn yεiŋ si bə nyaki kiŋkɔksi i Nyɔ i bεiŋ

1 I yəmaka jum, mih chu tseŋj ka yεiŋ dzaka kifiəŋɛ kiyəe i bεiŋ. Ayaka ja yə mih n̄ yisi wəkɔ yi dzaka i mih aka səŋ, yi chu dzaka i mih a, "Yâka dzâ fa, mih chusi i wə gia yə yi kanjaki ni dzə di i jəbi wə jəbi ni wələ tsə."

2 Akisəkə, mih dza num i kaŋ yi Kin'waka ki Nyɔ wə, mih ka yεiŋ kiŋkii kə bεiŋ, num mi widəkɔ shinum yεiŋ wə.

3 Mi wiwə n̄ ɲ'wanjyiki aka ɳkaiŋni wi kitəh kə ki ləkəki i kpɔ wə bə bɔŋ a jasba bəh kə bə bɔŋki a kanilian, num kikpa ki dzaŋ daa ka fieli tali kiŋkii kiwɔ ki ɲ'wanjy tə aka təh wə bə bɔŋki a emelat.

4 Biŋkii bidəkɔ mbaŋfia ntsə bənaa n̄ kɔ bi fieli tali kiŋkii kiwɔ, bəchə' bədəkɔ mbaŋfia ntsə bənaa numyi yεiŋ bεiŋ num bə ləh bəmbuŋ bə fukuli, bwaj bifɔ bi ɳkuŋ num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bɔŋkəli.

5 Dzaŋ yi mwayini buku dzə i kiŋkii kiwɔ wə, wamyi, jumi, naka bi bainſini nanitaŋ bəli i kiŋkii kiwɔ nshinj a num biŋ'waka bi Nyɔ nanitaŋ.

6 Fiεŋ fidəkə n̄ k̄ t̄ i kiŋkii kiw̄ nshin̄ ki bw̄osi kinchw̄o kimbum, kidəkə k̄ ki baiŋki l̄ ghain̄ aka mijw̄o.

Biein̄ biw̄om bidəkə binaa n̄ k̄ num bi fiəli tali kiŋkii kiw̄ bimbu bichi, num dzákəh jik̄ i bi w̄ nałə i ninshin̄ bəh i jum w̄.

7 Fiεŋ fiw̄om fi ninshin̄ n̄ bw̄esiki bikəm, fi kōmsini bw̄osi na' yi nyukuni, ki kōmsini i kifa w̄ kaŋa shi aka bi mi wiw̄om, kigəksini bw̄osi mfaa ki fuli.

8 Biein̄ biw̄om biw̄ binaa n̄ k̄ bi kaŋa mbəkəli bisə bisə, num bi jik̄ bəh dzákəh i biein̄ bəh i nichεin̄. Biein̄ biw̄ n̄ shiki yəəŋki nchəkə bəh nshin̄ bəh k̄. Bi n̄ yəŋəki a,

“Nyə baiŋki l̄! Nyə baiŋki l̄! Nyə baiŋki l̄!

Ak̄ wi Bah Nyə w̄ wi Kaŋaki Nga Bichi.

Ak̄ wi w̄ wi n̄ k̄ wi si num l̄, a num wi w̄ wi k̄, ayaka wi num i ni dzə.”

9 Na yibwin̄ biein̄ biw̄om biw̄ si tum l̄ bikum bi Nyə nya kiŋkəksi bəh kiyəŋni i wi w̄ wi k̄ wi shinum i kiŋkii w̄ a num w̄ wi k̄ wi wiw̄om jəbi wichi kiŋgəksi k̄obi,

10 bəchə' bəni b̄e mbaŋfia ntsə bənaa ka gbo tsə i wi nshin̄, w̄ wi k̄ wi shinum i kiŋkii w̄, nya kiŋkəksi kimbum i w̄ wi k̄ fein̄ wi num wiw̄om jəbi wichi kiŋgəksi k̄obi. Jəbi w̄ b̄ ni fəki yakadəin̄ b̄ ka ni baayi bif̄ bib̄ bi ɻkuŋ, nəsi i kiŋkii kiw̄ nshin̄ yəəŋ a,

11 “W̄ k̄ Bah, num Nyə wibuku,

w̄o kpein̄, ka b̄ tumki bikum bia nya kiŋkəkn̄ i w̄, k̄ksi ɻga bia, k̄m a n̄ maa w̄o biein̄ bichi, a num i kiŋkən̄ ka w̄o w̄o n̄ maa bi, na ka bi numki biw̄om.”

5

Waiṇ Jaka kə wi kpεiṇ i wεli nyanti yə nanitaŋ

¹ Mih chu dza yein̄ kiŋwakti kidəkə i tsein̄ yi yiləkəli yi mi wə wi ni shinum i kiŋkii kə wə num bə nyaka i kintəəŋ bəh i jum wə ka kii, laa ban̄ i kidi nanitaŋ bəh nyanti.

² Ayaka mih dza yein̄ tə chinda wi Nyə wi ləkəli widəkə wi wili bəh ŋga bikəyi a, “Akə ndə wə wi kə wi kpεiṇ i wεli nyanti yiwə bəh i shwa kiŋwakti kələ a?”

³ Mi n̄ məŋ i bεiṇ nabə i fa kuku nabə i fikuku cheiṇ, wə wi kə i shwa kiŋwakti kiwə nabə i tsein̄ ləkə i kiŋwakti kiwə kintəəŋ.

⁴ Mih də na bəh ŋga kəm mi n̄ məŋ wə wi kə wi kpεiṇ i wεli kiŋwakti kiwə nabə tsein̄ ləkə yein̄ kintəəŋ.

⁵ Ayaka mi widəkə i mbən̄ wi bəchə' bə wə, dzaka i mih a, “Kiə wə ki də kə. Wəkəli, mi wə bə bəŋki a Bikəm wi chwəŋkijuŋ ki Juda, bə chu bəŋ tə a Fintəŋ fi bwaŋni i chwəŋkijuŋ ki Nkuŋ Dəbit wə tumdzi, a num wi wə wi kə wi kpεiṇ i bwiŋyi nyanti yiwə nanitaŋ i wεli kiŋwakti kiwə.”*

⁶ Mih dza yein̄ Waiṇ Jaka, num wi num i fintəŋ fintəŋ kiŋkii wə, bəh biein̄ biwəm binaa bəh bəchə', wi num a bə kum. Wi n̄ kan̄aki bitiə nanitaŋ bəh dzékə nanitaŋ. Dzékəh yiwə num binj'waka bi Nyə nanitaŋ biə wi faaŋ bi waŋ mbi wichi.

⁷ Waiṇ Jaka wiwə ka tsə dzə kiŋwakti kiwə i tsein̄ yiləkəli yi mi wə wi n̄ kə wi shinum i kiŋkii wə.

---

* ^{5:5} Mi wə bə bəŋki a Bikəm i chwəŋkijuŋ ki Juda, bə chu bəŋ tə a Fintəŋ fi bwaŋni i chwəŋkijuŋ ki Nkuŋ Dəbit, akə Mbwili wə Nyə n̄ kaka.

8 Si wi n̄ dzə kiŋwakti kiwɔ yakadəinj, bieinj biə binaa bi ni kɔ biwɔm tasi bəh bəchə' bəni bə mbaŋfia ntsə bənaa ka buku tsə gbəyi i Wainj Jaka wə nshinj. Mi wimu wimu i bə wə kaŋa chəŋŋi wi kwuŋni bəh biletii bi chwaka ki kpɔ bibəkəli num bi jikə bəh njierŋ. Ayaka njierŋ wələ num ntsa wi bəni bə bɔ kɔ bə Nyɔ.

9 Bieinj biə bəh bəchə' bəni bə ka yəəŋ njaŋ wimfianj widəkɔ wi dzaka a,

"Akə wə wə wə kpeɪŋnik i dzə kiŋwakti kiwɔ,
i wəli nyanti yiwɔ,
kɔm bə n̄ kɔ bə kum wə,
mwa ma yəlih bəni i chu wə nya bə i Nyɔ.

Ayaka bəni bələ buku i chwəŋkijuŋ kichi bəh já yichi,

bəh ɻkaiŋni wi bəni bəchi, bəh bitumi bichi.

10 Wə nya bə bəh bəŋkuŋ,

fə bə num bətii mfə gia bə Nyɔ wibuku.

Ayaka bə num i bi sakaki nshwaiŋ yələ."

11 Si mih n̄ tseŋki, ka chu wəkə ja yi bəchinda bə Nyɔ bə num i bənchuku bənchuku wə bəh i bəmalam bəmalam wə. Bə n̄ kɔ num bə num i bieinj fieli tali i kiŋkii wə bəh bieinj biə bi kɔ biwɔm tasi bəh bəchə' bə.

12 Bə ni yəəŋki bəh ɻga dzaka a,

"Wainj Jaka wə bə n̄ kum,

akə wı wə wi kpeɪŋni i kaŋaki ɻga,

bəh mbum bəh mfi bimbum

bəh yəli wimbum bəh kiŋkəkn̄i bəh kimboiŋsi."

13 Mih ka dza wəkə bieinj bichi biə Nyɔ n̄ maa, biə bi kɔ bieinj bəh bieinj biə bi kɔ i kuku bəh i fikuku cheinj bəh i kinchwɔ kimbum wə, na bəh bieinj bichi biə bi n̄ kɔ i bi di biələ wə, bi yəəŋ a,

“Kimbɔinjsi bəh kinjɔkn̄i bəh mbum bəh ɳga
a kaɳaki wi wə wi shinum i kinjki wə,
bəh i Wain̄ Jaka wələ jəbi wichi kinjɔksi kɔbi!”
14 Si bi ni yəəŋki yakadəin̄, biein̄ binaa biə bi n̄i kɔ
biwəm bum a, “Yi nûm ayaka!” Bəchə’ bəwə gbɔyi
i kuku yaksi na bəh ɳga.

6

Wain̄ Jaka ka wəli nyánti nanitaŋ

1 Mih ka tsεiŋki si Wain̄ Jaka wə weli nyanti yi
ninshin̄ i yə nanitaŋ kintəəŋ, mih ka wəkɔ fiεŋ
fidəkɔ firmu i mbaŋ wi biein̄ biə binaa biwəm dzaka
bəh ja aka dzaŋ yi wamni, dzaka a, “Dzâ!”

2 Mih dzaka a mih tsεiŋ, ka yεiŋ kikum kifukuli
kidəkɔ i mih nshin̄, mi wi yəkɔni wiwə kaɳa kisɔɔ i
kaɳ. Ayaka bə ka bwaŋ kifɔ ki ɳkuŋ i wi fwuŋ, wi
buku tsə aka mi wə wi n̄i tumki dziki gón.

3 Wain̄ Jaka dzə wəli nyanti yi kɔmsini yə, mih ka
wəkɔ fiεŋ fi kɔmsini fiə i biein̄ biwəm biə kintəəŋ, fi
dzaka a, “Dzâ!”

4 Ayaka kikum kidəkɔ buku dzə, ki bɔkɔ lə kaaan̄,
bə ka nya nywə wi jum wimbum i mi wə wi yəkɔki
yεiŋ bεiŋ, ka nya tə wi bəh ɳga i dzə bwili kimbɔinjsi
fa kuku ka bəni wəoyiki bədəkɔ.

5 Wain̄ Jaka dzə wəli nyanti yi kikɔmsi kitali yə,
mih ka wəkɔ fiεŋ fi kikɔmsi kitali i biein̄ biwəm
binaa biə kintəəŋ, fi dzaka a, “Dzâ!” Mih ka dzaka
a mih tsεiŋ, ka yεiŋ kikum kijisi kidəkɔ i mih nshin̄,
ayaka mi wə wi n̄i yəkɔki yεiŋ bεiŋ kaɳa fiεŋ fiə bə
fəkɔki biein̄ yεiŋ wə i wi kaɳ.

6 Ayaka mih ka dza wəkɔ aka ja yidəkɔ yi dzaka
i kintəəŋ ki biein̄ biwəm binaa biə a, “Mi ni dzə lə

ŋgəm wi chəkə bichili ka wi taŋ ŋkwani wi gəŋkpaiŋ yεiŋ, nabə i dzə ŋgəm wi chəkə bichili ka wi taŋ miŋkwani mi gəŋ mitali yεiŋ. Ayakalə, kiə wə ki nâŋni kə miə bəh mbih!"

⁷ Waiŋ Jaka dzə wəli nyanti yina yə, mih ka wəkə kikəmsi kinaa i bieŋ biwəm binaa biə kintəəŋ, fi dzaka a, "Dzâ!"

⁸ Mih ka dzaka a mih tseŋ, ka yεiŋ kikum num ki ju, yeli wi mi wə wi n̄ yəkəki yεiŋ bεiŋ num a kpi, Tumi ki Bəŋkwu biəli wi i jum wə. Bə ka nya bə bəh ŋga a bə dzâ bəni i kimbu kimu i kinaa kə kintəəŋ fa kuku bə kâasi bə bəh bənywə bə jum bəh dzəŋ bəh jwεiŋ bəh nyám yi chwa yi fa kuku.

⁹ Waiŋ Jaka dzə wəli nyanti yi kikəmsi kite yə, mih ka yεiŋ bin'waka bi bəni i təŋ wi fəni gia chεiŋ. Bin'waka biələ kə bi bəni bə bə n̄ wəɔyi kəm gia yi Nyə bəh gia yə bə n̄ dzakaki num a yi beŋ.

¹⁰ Bi wili bəh ŋga a, "O Bah Nyə wə wi kə i Bieŋ Bichi Beŋ, wə wə wə bainki num ŋkəŋ. Wə bi wəkəli i tsə buku dəiŋ ka wə təiŋ nsaka wibuku i chukuli chu bi bəni bə bə n̄ wəɔyi buku, bə num i mbi wə a?"

¹¹ Bə ka nya na ndə i bə kintəəŋ bəh mbuŋ wi fukuli, ka dzaka a bə wâka dzâ twəsi, i tsə buku i jəbi wə bə bi wəɔyi kaasi bwa bə nih bəbə bə bə kə tə bəni bə nəm bə Nyə num bə n̄ kə i wəɔyi bə asi bə n̄ wəɔyi bə.

¹² Waiŋ Jaka dzə wəli nyanti yi kikəmsi kisəə yə, mih tseŋ ka yεiŋ si nshwaiŋ nəŋniki na bəh ŋga, wəŋ fiəni ka jiki lə tiktiktik ka mbuŋ wi kpi, fiəŋ wi chili fiəni ka bəkəki lə buuu aka mwa.

¹³ Bijəŋ ka bukuki i beŋgbəyi i kuku aka mintam mi kεiŋ mə mə kεiŋki minchiŋ fiəkə yiləkəli tsə

səkəsi mɔ.

¹⁴ Bə̄li dza kii gwu ka ndzəni wi kiŋwakti ka laka. Nkwúŋ bə̄h tumi ki bə̄kə kintəəŋ kichi dza nyə i kidi kə̄ ki n̄ kɔ.

¹⁵ Bə̄ŋkuŋ bə̄ fa kuku, bə̄h bə̄ni bə̄mbum bə̄mbum bə̄chi, bə̄h kifwu ki bə̄ni bə̄ jum, bə̄h bə̄ni bə̄ kpə̄ bə̄mbum bə̄mbum, bə̄h bə̄ni bə̄ ŋga, bə̄h na bə̄ni bə̄nchi, nabə̄ mfá, nabə̄ bə̄h bə̄ bə̄ kə̄kə mfá, ka nyumiki i bita mə̄ bə̄h i biaŋa cheŋ i ŋkwúŋ wə.

¹⁶ Bə̄ n̄ nyumiki yakadəiŋ, wili bə̄əŋ ŋkwúŋ bə̄h kibiaŋa dzaka a, “Mbεiŋ gbŷi i buku wə̄ bâŋ buku ka mi wə̄ wi shinum i kiŋkii wə̄ ma yēiŋki buku, bə̄h tə̄ a Wain̄ Jaka wə̄ ma chusi shəm yi yi bə̄kəli yə̄ i buku.

¹⁷ Chəkə biə̄ bə̄ bi chusiki shəm yibə̄ yi bə̄ksini dzə̄ kpεiŋ l̄, mi kə̄kə wə̄ wi kɔ i num i bə̄ nshin̄.”

7

*Bə̄fə̄ bə̄nchə̄si i bə̄ni bə̄ Islae bə̄nchuķu gbi
mbaŋnyani ntsə̄ bə̄naa a (144,000).*

¹ Si yə̄maka n̄ tsə̄, mih yεiŋ bə̄chinda bə̄ Nyɔ̄ bə̄naa num bə̄ numyi i bεiŋ i bimbu bi mbi binaa, kə̄ŋ fiɛkə̄ yə̄ yi bukuki dzə̄ki i bimbu biwə̄ wə̄, a yi ma tsə̄ki i kuku nabə̄ i kinchwə̄ kimbum wə̄, nabə̄ i kεiŋ wə̄.

² Mih ka chu yεiŋ chinda wi Nyɔ̄ widə̄kɔ̄, wi buku dzə̄ i kimbu kə̄ wə̄ŋ bukuki yεiŋ, wi kaŋa fiɛŋ fi Nyɔ̄ wə̄ wi kaŋaki nə̄ni, fiɛŋ wi chəsiki bə̄ni bu yεiŋ. Wi ka bə̄əŋ bə̄chinda bə̄ Nyɔ̄ bə̄ bə̄naa bə̄h ja yilə̄kəli. Bə̄chinda bə̄lə̄ kə̄ bə̄ bə̄ n̄ nya ŋga i bə̄, a bə̄ bə̄kəli nshwaiŋ bə̄h kinchwə̄ kimbum.

³ Wi bə̄əŋ ka dzaka a, “Kiə̄ mbεiŋ ki bə̄kəli kə̄ nshwaiŋ nabə̄ kinchwə̄ kimbum nabə̄ kεiŋ, maka

buku jiə bənchəsi i shi bi bəni bə nəm bə Nyə wi buku wə.”

⁴ Ayaka mih ka wəkə a bəni bə bə n̄ chəsi n̄ kə bənchuku gbi bəh mbaŋnyani ntsə bənaa a (144,000), num bə buku i chwəŋbijuŋ bichi wə i Islae.

⁵ Bə n̄ chəsi bəni i chwəŋkijuŋ ki Juda wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ ki Leubəŋ wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ ki Gad wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa,

⁶ i chwəŋkijuŋ ki Ashel wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ ki Naftali wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ ki Manase wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa,

⁷ i chwəŋkijuŋ ki Semeon wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ ki Lewi wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa, i chwəŋkijuŋ ki Isaka wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa

⁸ i chwəŋkijuŋ ki Sebulun wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa i chwəŋkijuŋ ki Yosef wə, bənchuku jwəfi ntsə bəfa i chwəŋkijuŋ ki Benjamen wə, bə chəsi bənchuku jwəfi ntsə bəfa.

Mbaŋ wi bəni wə wi kə lə maaa

⁹ Si yəmaka n̄ tsə, mih tsəiŋ ka yεiŋ mbaŋ wi bəni lə maaa a num wə mi kəkə i fa. Num bə buku i bitumi wə bichi, bəh i chwəŋbijuŋ wə bichi, bəh bəni bəchi, bəh já yichi, num bə numbeiŋ i kiŋkii ki ŋkuŋ nshinj bəh i Wainj Jaka nshinj, num bə ləh bəmbuŋ bə fukuli bəh biali yi səm i kaŋ yibə wə.

¹⁰ Bə n̄ wiliki bə ja yiləkəli dzaka a, “Mbaŋ dzəki num i Nyə wibuku wə wi kə wi shinum i kiŋkii wə bəh i Wainj Jaka wə.”

11 Bəchinda bə Nyə bəchi numyi i bεiŋ fiəli ban̄si kin̄kii, bəh bəchə' bə bəh biein̄ biwəm binaa biə, ka gbəyiki tumkwusi shi bibo i kin̄kii nshiŋ, ka nyaki kin̄kəksi kimbum i Nyə.

12 Bə n̄ fəki yakadəin̄, dzakayi a, “Yi nûm ayaka! Kin̄kəksi bəh mbum bəh mfi bi kə num a kaŋaki Nyə wibuku. Bukumbəin̄ nyâki kiyəŋni i wi. A num wi wə wi kaŋaki kin̄kəkn̄i bəh ɳga bi ləkəli i jəbi wichi wə kin̄gəksi kəbi! Yi nûm ayaka.”

13 Ayaka chə' widəkə i bəchə' bə kintəeŋ, bikə i mih a, “A fa kə bəndə, num bə ləh bəmbun̄ bə fukuli a? Bə buku faiŋ?”

14 Mih ka chukuli i wi a, “Tikwili, a kiəki a wə.” Ayaka wi dzaka i mih a, “A fa kə bəni bə bə buku i ɳgəkə wimbum wə. Bə kə bə wəkə bəmbun̄ bəbə i mwa mi Wain̄ Jaka wə, bə bə fuku.

15 Ayakadəin̄ bə ka numki i kin̄kii ki Nyə nshiŋ, ka nəmki i wi nchəkə bəh nshi i juŋ yi fəni yi già mə. Wi wə wi kə wi num i kin̄kii wə wi ni numki bəh bə, wi num kinjəŋnjəŋ kibə.

16 Dzəŋ bi chu lansi wə kə bə, kindəŋ kəbi bi chu wəmki bə. Wəŋ bi chu twεiŋ kə bə, di bishili bi chu tumtiki kə bə.

17 Yi bi numki yaka, kəm Wain̄ Jaka wə wi kə i kintəeŋ kin̄kii wə bi təkniki bəh bə aka ntəkn̄i shwáŋ, wi dzə bə tsə chiŋsi i di biə mwi mə mə shiki jəbi wichi bukuki. Nyə bi yaŋa bwili lə midəm michi i dzəkəh yibə wə.”

1 Waiŋ Jaka dzə wəli nyanti yi nanitaŋ i kinjwakti kiwə wə, di kpichumi i bein lə məəəŋ i tsə buku i kinka ki mbiəŋə wə.

2 Ayaka mih ka yein bəchinda bə Nyə nanitaŋ bə bə si numbein i Nyə nshinj. Bə nya kijəŋ nanitaŋ i bə. **3** Chinda wi Nyə widəkə dza dzə numbein i di biə təŋ wi fəni wi gia n̄ kə, wi kanja finshwali fiə bə kpaki njieŋ yeinj, num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli. Bə nya njieŋ widuli i wi i chiŋni i təŋ wi fəni wi gia wə, bəh ntsa wi bəni bəchi bə bə kə bə Nyə. Ayaka təŋ wiwə num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli, wi num i kinjii nshinj.

4 Ayaka wi kpa, miəkə mi njieŋ miwə bəh ntsa wi bəni bə bə kə bə Nyə buku i kaŋ yi chinda wə, yaka tsə i Nyə nshinj.

5 Chinda wi Nyə wiwə ka dza dzə finshwali fiə bə kpaki njieŋ yeinj, dzə gbuku i təŋ wi fəni wi gia wə, jiə jiksi yeinj, ka ləo i nshwainj wə. Si wi ləo yakadəŋ, dzəŋ yisi i mwayiki yi wamyi jumi, nshwainj nəŋni.

Bəchinda bə Nyə yisi i təŋki kijəŋ kinaa

6 Bəchinda bə Nyə nanitaŋ bə bə n̄ kaŋaki kijəŋ nanitaŋ ka keiŋsi gwu i təŋki kijəŋ kiwə.

7 Chinda wi Nyə wi ninshinj ka təŋ n̄'wi jəŋ, kitəh kidzaŋ bəh gbuku num bə fwəŋni bəh mwa shuku i nshwainj wə. Ayaka kimbu ki nshwainj kimu i bitali biə kintəəŋ fii, kimbu ki keiŋ kimu i bitali biə kintəəŋ fii, mfwəŋ biə bi təkəki bichi fii tə.

8 Chinda wi Nyə wi kəmsini təŋ n̄'wi jəŋ, ayaka bə ləo fiəŋ fidəkə gbuku beli yeinj fi num ka ɣkwuŋ wimbum widəkə. Fiəŋ fiwə gba shi i kinchwə kimbum wə. Ayaka kimbu ki bəkə yimbum kimu i kintəəŋ bitali wə fiəni chu mwa.

9 Ayaka kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i bieŋ biwəm wə i kinchwə kimbum mə kpiyi. Ayaka kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i bəŋgwuki wimbum i bəkə shakyi.

10 Chinda wi Nyə wi tali təŋ ŋ'wi jəŋ, jəŋ wimbum widəkə nyə i bieŋ bəli aka naka ki baiŋsini gbo banj kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i binchwə wə bəh dzáŋjə yi mwi yə mwi bukuki yεiŋ.

11 Yeli wi jəŋ wiwə kə a Nlə. Si wi gbo yaka, kimbu kimu i kintəəŋ bitali wə i binchwə wə fiəni ka ləki. Bəni bəduli kpiyi kəm bə n̄ mu mwi miwə, kəm jəŋ wiwə n̄ kə wi fə bəkə yiwə ka ləki.

12 Chinda wi Nyə wi ki kəmsini kinaa təŋ ŋ'wi jəŋ, ayaka fiəŋ fidəkə chəkə chafi kimbu kimu i kintəəŋ bitali ki wəŋ wə. Chafi kimbu kimu i kintəəŋ bitali ki fiəŋjə wə ayaka chafi tə kimbu kimu i kintəəŋ bitali bijəŋ wə. Ayaka bimbu bibə kimu kimu ka jiki. Baini na chu baiŋki i kimbu ki nshiŋ kimu wə bəh ki nchəkə i kintəəŋ bitali wə.

13 Mih ka tseŋki, ka wəkə mfaa də bəh ja yiləkəli si wi n̄ fuliki i kintəəŋ ki bəoli wə dzakayi a, “Ngəkə əy, ŋgəkə əy, ŋgəkə əy, i bəni bə bə kə i fa kuku i jəbi wə bə ni təŋki kiŋka kijəŋ kə ki bəsi kə bəchinda bətali kə i təŋ.”

9

Bə təŋ jəŋ wi kiŋkani kite

1 Chinda wi Nyə wi kiŋkani kite təŋ jəŋ wi, mih yεiŋ jəŋ widəkə wə wi n̄ nyə bieŋ gbo i kuku. Ayaka bə nya kiŋweli i jəŋ wiwə kə ki wəlikı fəŋ kə ki shiki lə ŋəeŋjə.

2 Jəŋ wiwɔ ka wəli dzaka ki fəŋ kiwɔ, fimiəkə buku fəŋ lə maaa ka fiki buku, aka bieŋ wə jəbi wə bə juŋni ka kpa. Fimiəkə fiə fi n̄l buku i fəŋ kiwɔ wə n̄l fə wəŋ bəh bəoli nyə ka jiki num jini.

3 Chumi buku i fimiəkə fiwɔ mə shi dzə i nshwainj wə. Ayaka bə nya chumi yiwɔ bəh ɳga i taaki ka nyεiŋ yi nshwainj,

4 bə nəiŋ a kiə yi ki bəkəli kə na finə fi kəəki, i nshwainj wə kəŋ a numki mfwaj nabə kpeŋ, a bə nya a ɳgəkə i ɳkaiŋni wi bəni bə bə kaŋaki kə ki chəsi ki Nyə i shi bibə cheŋj.

5 Bə n̄l bee a bə chəbsi bə i kifiəŋj kite wə. Ayakalə, a bə ma i wəŋyi lə bə. Ngəkə wibə n̄l kə aka ɳgəkə wi nyεiŋ i jəbi wə yi ta mi.

6 I kifiəŋj kite kələ wə bəni bi nəŋki kpi bə yεiŋ kə i yi wə. Bə bi dəki lə i kpi, kpi gεiŋ lə bə.

7 Chúmi yələ n̄l kə aka bikum biə bi kεiŋsi gwu i buku tsə i di bi jum wə. Bieŋ bidəkə n̄l kə i kifwu kibə wə aka bifə bi bəŋkuŋ biə bə kεiŋsi bəh chwaka ki kpo ki bəkəli, bishi bibə n̄l kə aka shi bi bəni.

8 Kiluli kibə kifwu n̄l kə aka ki bəkaŋa, jəŋ yibə num aka yi bikəm.

9 Yi n̄l kaŋaki mbami bi num aka chwaka ki bəni bə jum kə bə si baan kijum yεiŋ wə. Jəbi wə yi si fuli bibəkəli bibə ka kəmki aka bəkədək bəduli biə bikum si guku jəbi wə bi yəkəki tsəki i di bi jum wə.

10 Yi kaŋa kiwini bəh fieli aka nyεiŋ. Ayaka ɳga bibə biə bə nyaki ɳgəkə yεiŋ i bəni wə i kifiəŋj kite wə n̄l kə i kiwini kibə wə.

11 Bə n̄l kaŋaki ɳkuŋ wibə num chinda wə wi tseŋki fəŋ kə ki shiki lə ɳəəŋ, yεli wi i já yi Hibulu wə kə a Abadən, ayaka num i já yi Glik wə a, Abəliən (yεli wələ kə a mi wə wi bəkəliki num bəkəlini).

12 Yələ yi tsə lə kəiŋki ŋgəkə wi ninshiŋ. Ayakalə, mbeinj wôkəli, bəŋgəkə bədəkə kəiŋki bə biəli bəfa bələ jum.

Bə təŋ jəŋ wi səo

13 Chinda wi Nyə wi səo təŋ ŋ'wi jəŋ, mih wəkə ja yidəkə buku dzə i kitia kinaa kiwə wə bi num i təŋ wi fəni wi gia wə bə kəiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli, wi num i Nyə nshinj,

14 dzakayi i chinda wi Nyə wə, wi kikəmsi ki səo wə wi n̄ kaŋaki jəŋ a, “Shwali bəchinda bənaa bə bə kə bə kaŋa kəmsi tsə i kinchwə kimbum yi Yuflētis wə.”

15 Ayakadəiŋ, chinda wi Nyə ka shwa bənaa bə. Bəchinda bəwə num bə n̄ kə i dzəkə bə ŋəkəliki jəbi bəh chəkə bəh fiəŋŋi bəh jia yə bə bi shwali bə, bə wə kimbu kimu i kintəeŋ bitali bi bəni wə.

16 Mih n̄ wəkə si mbaŋ wi bəni bə jum bə bikum n̄ kə. Bə n̄ kə bəmalam gi yifa (200,000,000).

17 Bikum biə mih n̄ yeiŋ i fięŋ wə ka ndəmsi, bəni bə bə n̄ yaka yeiŋ bəiŋ n̄ kə i dzəh yələ wə lə: bəni bəwə n̄ ləh chwaka bidəkə baŋŋi bijum bibə yeiŋ, ntsəŋə wiwə n̄ bəkəki ka gbuku chu num aka bəjli, chu num tə lə ŋaaa. Kifwu ki bikum biwə n̄ bwəsiki bi bəbikəm, gbuku bəh fimiəkə bəh fięŋ fidəkə ka mikaiŋ mi gbuku mə mə bəliki, buku i dzaka kibə wə.

18 Bięŋŋi bi bəŋgəkə biələ biə bi n̄ kə, gbuku bəh fimiəkə bəh fięŋ ka mikaiŋ mi gbuku mə mə bəliki, bi n̄ bukuki i bikum biwə dzəkə wəayi bəni i kimbu kimu i kintəeŋ bitali wə.

19 Nga bi bikum biwə kə num i dzaka kibə wə bəh i biwini bibə wə. Biwini bibə num aka júŋŋi, kaŋa kifwu, a num fięŋ fiə bə bəiŋsiki bəni yeiŋ.

20 Na si yi n̄ num yakadəinj, kiŋka ki bəni bəh biεinj bi bəŋgəkə biɛlə n̄ ka wəɔyi bə, bə n̄ ka kwuni na shám yibə i gia yə bə n̄ fəki bəh kanj yibə. Bə n̄ ka kwuni i bee i tsaki i bəchinda bə ŋkpeli bəh miməsə nabə fiə bə kεiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli nabə ki fukuli nabə kinainj, nabə kitəh, nabə kpeinj. Miməsə mələ kəbi na i yεinj biεinj nabə i wəkə nabə i nyani.

21 Bə n̄ ka kwuni tə shám i wəɔyiki bəni nabə i fiŋki nabə i nəki nəni kinyεnji təkəlini nabə ji.

10

Chinda wi Nyə wə wi n̄ kaŋaki fiŋwakti num bə weli

1 Mih chu yεinj chinda wi Nyə widəkə wi ləkəli wə wi shi dzə i bεinj, num bikwu lim wi ka mbuŋ, num kikpa kidzaŋ daa i fwu wi bεinj. Shi bi n̄ kə aka wəŋ, gvu yi num asi kiləom ki gbuku si yaka.

2 Wi n̄ kaŋaki fiŋwakti fidəkə i wi kaj bə weli. Wi shi dzə təm gbu wi, wi tseinj yiləkəli i kinchwə kimbum mə, təm wi tseinj yi kiməkə i nshwaiŋ wə.

3 Si wi təm yakadəinj, wam bəh ŋga asi bikəm si wam. Asi wi wam yakadəinj, dzəŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ ka dzaka.

4 Si dzəŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ yiwə dzaka yakadəinj, mi h bá nəŋ i nyaka gia yiwə ja, yə dzaka i bεinj a, “Jlə gia yə dzəŋ yə yi si wamyi kiŋkani nanitaŋ dzaka i shəm. Klə wə ki nyâka kə i kiŋwakti mə.”

5 Chinda wə mi h n̄ yεinj wi num i kinchwə kimbum bəh i nshwaiŋ wə dzasi tseinj yi yiləkəli i bεinj,

6 kaiŋ i yεli wi mi wə wi kə jəbi wichi kiŋgəksi kəbi, a num wi wə wi n̄ maa bəɔli bəh biεinj bichi

biə bi kə i yeiŋ wə, bəh nshwaiŋ bəh bieiŋ bichi
 biə bi kə i yeiŋ wə, bəh kinchwə kimbum bəh bieiŋ
 bichi biə bi kə feiŋ wə. Wi kaiŋ dzaka a, “Nyə ni chu
 māti kə i fə gia yə wi nəŋki!

⁷ A bi numki i chəkə bi chinda wi Nyə wi kiŋkani
 nanitaŋ bi təŋ ŋ'wi jəŋ, Nyə bi fə gia yə wi n̄
 nyumiki yi dzə kpeŋ si wi n̄ kə wi dzaka lə i bəni
 bu bə nəm bə bə kə bəni bu bəntum.”

⁸ Ja yə mih n̄ wəkəki i bieiŋ chu dzaka i mih a,
 “Tsə dzə kiŋwakti kə bə wəli i chinda wi Nyə wə kaŋ
 wə wi num i kinchwə kimbum bieiŋ bəh i nshwaiŋ
 wə.”

⁹ Ayakadəiŋ, mih ka tsə i chinda wi Nyə wiwə
 dzaka i wi a wi nya fiŋwakti fiwə i mih. Wi dzaka
 i mih a, “Kō dzı. Jəbi wə ki ni shi i tə wa mə ki n̄
 ləki. Ayakalə, ki ni njwəŋki i dzaka ka wə aka nyu.”

¹⁰ Mih ka dzə fiŋwakti fiwə i chinda wi Nyə wiwə
 kaŋ, ka dži. Si mih n̄ dziki ki njwəŋ i dzaka kəŋŋ
 wə aka nyu, Ayakalə, jəbi wə ki n̄ shi i tə mə ki lə.

¹¹ Si mih n̄ dži, bə ka dzaka i mih a, “Wə kaŋaki
 chu dzáka ntum wi Nyə i bəni. Ntum wələ kə
 kəm chwəŋkijuŋ ki bəni bəh kitumi bəh bəni bə
 dzakaki ŋkaiŋni yi já bəh bəŋkuŋ.”

11

Bəni bə ntum bə Nyə bəfa

¹ Bə dza nya kimfəkə i mih ki num aka mbəŋ,
 dzaka i mih a, “Tsə fəkə juŋ yi fəni gia yi Nyə bəh
 təŋ wi fəni gia, wə fa tə bəni bə bə tsaki yeiŋ,

² ayakalə kīe wə ki fəkə kə təkə wi biŋ. Bēe
 biəmaka di kəm bi kə num bə nya i bəni bə bə kəkə
 Bəju. Bə bi yaka i kwili wi baiŋni fuŋ, chəbsi kwili
 wiwə i tsə buku i kifiŋŋi wə mbaŋnyani ntsə bəfa.

3 Mih bi nya lə ɳga i bəni bəŋ bəfa bə bə dzakaki kəm mih, bə bi laka ntum wuŋ i bəni i kaŋ wə nchuku gi yifa bəh mbaŋ bisə (1,260). Bə bi lakaki yaka num bə ləh bəmbuŋ bə kpi.”

4 Bəni bəfa bələ kə keiŋ yi Ȼrif yifa bəh naka bifa biə bə təmkı naka ki bainſini yeiŋ ki si shi num i Bah nshinj wə wi kaŋaki nshwainj.

5 Ayaka mi kabə nəŋ i bi fə gia yichu bəh bə, gbuku bi buku i dzaka kibə wə wi dzi mbaiŋjn i wibə. Yələ kə dzəh yə na ndə wə wi nəŋki i fə gia yichu bəh bə bi kpiki ayaka.

6 Bə kaŋaki lə ɳga biə bə kə i baŋ bəɔli ka dzəŋ ma məm na i təkə i nshwainj wə, i kaŋ yə wə bə ni lakaki ntum wi Nyə yeiŋ. Bə kaŋa tə ɳga biə bə kə i fiəni mwi michi a mə fiəni chu mwa bəh ɳga biə bə kə i faaŋ ɳkainjni bifum bichi i nshwainj wə na yibwinj bə kəŋki.

7 Jəbi wə bə bi kaasi i dzaka gia yə bə kaŋaki i dzaka, kiŋkum ki nyam yə bi buku i fəŋ kə ki shiki lə ɳəɔŋ, yi bi tum jum bəh bə, yi tumdzi bə, ka yi bi wəɔyi bə,

8 kiwini kibə bi nəyi baŋki dzəh yi kwili wə. Kikwili kələ kə kə bə bəɔŋki i já yi ndi wə a Sədəm nabə a Ijib, a num feiŋ di biə bə n̄i baŋj Bah wibə i kintasi wə.

9 I kaŋ wə yitali bəh kiŋka ɳgəkə wi bəni, na i kinaiŋ kintəŋ wə, na bə bə dzakaki na yinaiŋ já, nabə kikwili kinaiŋ, bə bi tsəiŋki si kiwini kibə nəyi bə bi nəiŋ a bə ma ləə.

10 Bəni bə bə kə fa kuku bi laŋki a kpiyi bəni bələ lə a. Bə bi ka saŋliki, mi chiŋsi kinya i mi, mi chiŋsi i mi. Bə bi fəki yaka kəm bəni bə ntum bə Nyə bəfa bələ dzə bəh ɳgəkə wimbum i bəni wə fa kuku.

11 Yi dzə num si kaŋ yitali bəh kiŋka yələ dzə tsə, kiŋ'waka kə ki nyaki nəni dza dzə i Nyə wə, liə i bə mə, bə fiəni dzayi. Bəni yεiŋ yaka ndzaŋ kwa bə.

12 Bəni bələ bəfa ka wəkə ja yi dzaka i bεiŋ na bəh ŋga dzaka i bə a, “Mbεiŋ yáka dzâ fa!” Ayaka bə ka yakaki tsəki i bεiŋ i bikwu wə, bəmbaiŋni bəbə tseiŋ.

13 A jəbi wiwə wə, nshwaiŋ dza nəŋni na bəh ŋga bəh ŋga, kimbu ki kwili kimu i jwəfi kintəəŋ muku. Bəni bənchuku nanitaŋ (7,000) kpiyi si nshwaiŋ yiwə ni nəŋniki. Kiŋka ki bəni bə bə n̄ baŋ, num bəh ndzaŋ na bəh ŋga, ka tumyiki bikum bi Nyə wə wi kə bεiŋ.

14 Yələ yi tsə lə, kə ŋgəkə wi kəomsini. Ayakalə, mbεiŋ wəkəli, ŋgəkə wi ŋkaiŋni kitali ni dzə lə i jəbi wi juli wə.

Bə təŋ jəŋ wi nanitaŋ

15 Chinda wi Nyə wi nanitaŋ təŋ ŋ'wi jəŋ, mih wəkə já yi dzaka i bεiŋ bəh ŋga dzakayi a, “Nkuŋ bi fa kuku fiəni chu bi Bah wibukumbεiŋ bəh Kimbwili wə wi n̄ kaka, wi num i bi sakaki jəbi whichi kiŋgəksi kəbi.”

16 Ayaka bəchə' bəni bə mbaŋfia ntsə bənaa bə bə n̄ shinum i biŋkii bibə wə i Nyə nshin ka gbəyiki tumkwusi bishi bibə i kuku, nya kiŋgəksi kimbum i Nyə.

17 Bə ni fəki yakadəiŋ, dzakayi a,
“Buku nyâki kiyəŋni i wə,
Bah Nyə wə wi Kaŋaki Nga Bichi,
akə wə wə wə kə i liə, a num wə wə wə n̄ kə wə si
num.
Buku nyâki kiyəŋni kəm wə kə wə dzə lə

ŋga bia bimbum ka yisi i sakaki.

¹⁸ Bəni bə bə kiəki kə wə* n̄ bəksı shəm,
ayaka jəbi wə wə kə i chusi shəm ya yi bəksini kpəiŋ
lə.

A num jəbi wə wə kə i sakaki bəni bə bə kə bə kpiyi.
A chu num tə jəbi wə wə kə i makti bəni ba bə nəm
bə bə kə
bəni ba bə ntum,
i chu makti bəni bə bə kə bəh Nyə,
i makti tə bəni bəchi bə bə kəksiki yəli wa,
nabə bənchinj bənchinj nabə bəmbum bəmbum.
A num tə i jəbi wə wə kə i kaasi bəni
bə bə bəkəlik di bichi fa kuku.”

¹⁹ Bə ka dza wəli dzaka ki fiəŋə ki juŋ yi fəni gia yi
Nyə i bəiŋ. Kintainntaiŋ ki miŋkaiŋ mi Nyə kə ki n̄
kə i juŋ yi fəni yi gia yiwə mə kiyəŋə. Ayaka dzaŋ
dza ka mwayiki, wamyi, jumi, nshwaiŋ nəŋni,
kitəh kidzaŋ kimbum kimbum shuku.

12

Miŋkpaŋa widəkə bəh kiŋkum ki nyam kidəkə ki bwəsi kətə

¹ Mih dza yeinj gia yi dzaka kiwəmni yidəkə i bəiŋ.
A n̄ kə miŋkpaŋa widəkə wi ləh wəŋ i gwu wə ka
mbuŋ, fiəŋŋ num i gvu yi cheiŋ, num wi bwəŋ kifə
ki ŋkuŋ bijəŋ num yeinj wə jwəfi ntsə bəfa.

² Wi n̄ kə bəh təo wi nəmh i bwə, wi wəkə ləli bi
nəm də.

³ Mih dza chu yeinj gia yi dzaka ki wəmni yidəkə
i bəiŋ. A n̄ kə kiŋkum ki nyam kibəkəli kidəkə, ki
bwəsi nyam yi kətə. Ayaka yi kaŋa kifwu nanitaŋ

---

* **11:18** Bəni bələ kə bə bəŋ bə chəŋ a, “Tumi”

bəh bitiə jwəfi, bəh bifə bi ɳkuŋ binchinj binchinj nanitaŋ i kifwu kiwə wə.

4 Wi tum wini wi yaŋa dzə kimbu kimu i kintəəŋ ki bitali bijəŋ wə i bεiŋ ləo shi i kuku. Ayaka kiŋkum ki nyam kiwə dza tsə num i miŋkpaŋa wə wi n̄ kə a bwə nshinj, ka jəbi wə miŋkpaŋa wiwə bwə ɳgaiŋ n̄ bwiŋyi dzi wainj wiwə a dzini.

5 Wi bwə wainj nyukuni, a num wə wi bi sakaki bitumi bichi bəh mbeŋ wi ɳkuŋ wi chwaka. Ayakalə, asi wi n̄ bwə, bə chufi dzə wainj wiwə tsə bəh wi i bεiŋ i Nyɔ, wi num kəmsi i kiŋkii ki wə.

6 Miŋkpaŋa wiwə ka gεiŋ tsə num i chwa i di biə Nyɔ n̄ kə wi sisi jiə lə i wi. I di biə bə bi təkniki bəh wi i kanj wə nchuku bəh gi yifa bəh mbaŋ bisə (1,260).

7 Ayaka jum dza yisi i tumi ki Nyɔ wə, chinda wi Nyɔ wə Maikel bəh mbaŋ wi bəchinda ka jwəki bə bəh kiŋkum ki nyam yə yi bwəsiki kətə. Ayaka nyam yiwə bəh bəchinda bu bəŋ jwə chukuli,

8 ayakalə bə tumdzi kiŋkum ki nyam kiwə bəh mbaŋ wi, bə na chu kwati di i tumi ki Nyɔ wə.

9 Bə bwili kiŋkum ki nyam kiwə ki bwəsi kətə ka laaŋ ki bəh bəchinda bu, bə shi gbə i kuku. Kiŋkum ki nyam kələ kə num Junj yi kikpu yə yi kə ɳkpeli, chu num Satan. A num wi wə wi fwəkyiki bəni i mbi wələ wə whichi. Bə n̄ laaŋ wi tasi bəh bəchinda bu bə shi gbə i kuku.

10 Mih dza wəkə ja yi dzaka na bəh ɳga i tumi ki Nyɔ wə a,

“Akə i liə Nyɔ ki bwiliki bəni bu,
i chusiki ɳga bi bi nəm,
i sakaki ɳkuŋ bi,

Kimbwili wi wə wi n̄i kaka ni chusi tə ŋga bi i nsaka
wi wə.

Yi n̄um yaka i liə kəm bə kə bə laaŋ shi mi wiwə i
kuku
wə wi ni shi kə i Nyə wibukumbəiŋ nshinj,
a num wə wi jiəki gia i bwa bə nih bəbukumbəiŋ
fuŋ nshinj bəh nchəkə.

11 Ayakalə, bə tum dzi lə wi
kəm mwa mi Wainj Jaka bəh gia yi Nyə yə bə beenki
nsaka wiwə.

Ayaka bə n̄i kəŋki kə nəni kibə
na i dzəh yə bə kə i lwaki kpi.

12 Ayakadəiŋ, ma tumi ki Nyə laŋki,
bəh bəni bəchi bə bə kə yεiŋ, laŋki tə.

Ayakalə, ŋgəkə wimbum kə i mbεiŋ i kuku bəh
kinchwə kimbum,
kəm ŋkpeli kə wi shi dzə i mbεiŋ wə.

Wi jikə bəh shəm yi bəkəli nalə,
kəm wi kiəki lə a jəbi wi ŋgainj baanj a twəsi.”

13 Jəbi wə kiŋkum ki nyam kə ki bwəsiki kətə n̄i
yεiŋ a bə laaŋ bwili ŋgainj, wi shi gbə i kuku, wi ka
daa n'yəkə i miŋkpənja wə cheiŋ, wə wi n̄i bwə wainj
nyukuni.

14 Ayakalə, bə n̄i nya bibəkəli bi mfaa wimbum
bifa i miŋkpənja wiwə a wi fuli bəh bi i yɔkɔ geiŋ
juŋŋ yiwə i tsə numki i chwa i jía yitali wə bəh kiŋka
bə təknī i wi.

15 Ayaka juŋŋ yiwə ka bwiliki mwi i dzaka ki wə,
mə shi aka bəkə, i miŋkpənja wiwə cheiŋ a ŋgainj dzə
nyə bəh wi.

16 Ayakalə, nshwaiŋ gamti miŋkpənja wiwə, wəli
dzaka ki ka məə bəkə yə kiŋkum ki nyam kiwə n̄i
bwiliki i dzaka ki wə.

¹⁷ Nyam yiwə ka bəksi shəm bəh miŋkpaŋa wiwə, ka nyə tsə fasi jum i jwə kiŋka ki bwa bə kpaŋa wiwə, a num bə bə jiəki bənchi bə Nyə chu been nsaka wi Jisəs.

¹⁸ Ayaka wi* ka tsə ka numki i kinchwə kimbum kpəŋ.

13

Nyam yi gumini yə n̄ buku i kinchwə kimbum wə

¹ Mih ka chu dza yeinj nyam yi gumini yi buku dza i bəkə, yi kaŋa kifwu nanitaŋ bəh bitiə jwəfi bəh bifə bi ŋkuŋ i fwu wi bitiə biwə wə jwəfi, kiyeli kə ki n̄ bəkəliki yəli wi Nyə n̄ kə i bifwu biwə wə.

² Nyam yiwə yə mih n̄ yeinj yi n̄ bwəsiki jum, gvu yi num aka yi nyam yidəkə bə bəəŋki a bεε, dzaka ki num aka ki kibaba. Kiŋkum ki nyam kə ki bwəsiki kətə, ki ka nya nyam yiwə bəh ŋga bi bəh kiŋkii ki a wi sakaki bəh ŋga bimbum.

³ Fwu wi nyam yiwə widəkə n̄ kaŋaki lə ŋkaiŋni wi biékə yidəkə num yi n̄ kələ i wəo wi wəoni, ayakalə num yi n̄ bənīh lə. Ayaka dzaka wəm bəni bəchi fa kuku, bə ka gbəyiki i nyam yiwə cheinj.

⁴ Ayaka bəni ka nyaki kiŋkəksi kimbum i kiŋkum ki nyam kə ki n̄ bwəsiki kətə, kəm ki n̄ kə ki nya nyam yi gumini yiwə bəh ŋga bi. Ayaka bə ka nyaki tə kiŋkəksi kimbum i kiŋkum ki nyam kiwə dzaka a, “Akə ndə ka nyam yi gumini, a num ndə i jwə yi a?”

⁵ Bə n̄ bee nyam yiwə yi ka kaŋaki dzaka, yi num i dzakaki já yi ghaŋsini gwu, yi chu bəkəli yəli wi

* **12:18** Biŋwakti bikpu bidəkə kaŋaki i di biələ wə a, “Ayaka mih ka tsə...”

Nyɔ, num bəh chu bee tə a yi sakaki i kifiəŋj wə mbaŋnyani ntsə bəfa.

⁶ Yi ka yisi ka dzakaki já yichu kəm Nyɔ, bəkəli yəli wi bəh di biə Nyɔ kə feiŋ bəh bəni bə bə kə i tumi ki Nyɔ wə.

⁷ Bə n̄ kə bə bee tə a yi laa jum i bəni bə bə kə bə Nyɔ, i tumdzi bə, bee tə a yi kaŋaki ŋga i di bichi bəh i bəni bəchi bəh i bəni bə já yichi, bəh i bitumi bichi.

⁸ Bəni bəchi i fa mbi wə bi nyaki lə kinjəksı kimbum i wi. Bəni bələ kə mi wichi wə bə n̄ ka nyaka dəkə yəli wibə i kinjwakti wə na ka mbi yisi. Kinjwakti kələ kə kə kiyəli ki bəni bə bə kaŋaki nəni kə yεiŋ mə, num kinjwakti ki Wain Jaka wə bə n̄ kum.

⁹ Mi wə wi kaŋaki bintuni, wi wôkə.

¹⁰ A kabə num a mi kə a bə ni kwa wi kwani, ma bə n̄ kwa. Mi kabə num a bə ni wəo wi bəh nywə wi jum, ma bə ni wôo wi bəh nywə wi jum wiwə. Yələ gia tsəki i bəni bə bə kə bə Nyɔ a bə kāŋa shəm, bə j̄ləki shəm i wi.

Nyam yi gumini yə n̄ buku i kuku

¹¹ Mih chu dza yεiŋ nyam yi gumini yidəkə num yi buku i kuku, yi kaŋa bitiə bifə aka waiŋ shwaŋ, wi dzaka aka kinjum ki nyam yə yi bwəsiki kətə.

¹² Yi n̄ chusiki ŋga bi nyam yi gumini yi ninshin yə yichi, i yəli wi nyam yiwə wə. Ayaka yi fə kuku wichi bəh bəni bəchi i mbi wə ka nyaki kinjəksı kimbum i wi bəh ŋga bi nyam yi ninshin yə biəkə yi n̄ kə i wəo wi wəoni num biəkə yiwə bənih l̄.

¹³ Yi n̄ fəki kinchəsi kə ki chusiki ŋga bi fə na gbuku nyə shi dzə i beiŋ bəni yεiŋ.

¹⁴ Si bə n̄ bee a yi fə kinchəsi kə ki chusiki ŋga i yəli wi nyam yi ninshin yə wə yi ni gumiki yaka,

yi ka fwəkyiki bəni bə bə kə i mbi wələ wə bəh bi.
Ayaka yi ka dzaka bə fə kimbwəsi ki nyam yə bə n̄
bəiŋsi bəh nywə wi jum ayaka yi keiŋ yi wəm.

¹⁵ Bə n̄ bee a yi nya kiŋ'waka i kimbwəsi ki
kiŋkum ki nyam yə, ka yi kə i dzakaki, yi fə bə wəoyi
bəni bəchi bə bə nəiŋki i nyaki kiŋkəksi kimbum i
kimbwəsi kə.

¹⁶ Yi n̄ dzaka a bə fə kinchəsi i bəni bəchi i tseinj
yiləkəli wə nabə shi cheiŋ, a bə fə i na ndə wə kəŋ wi
numki winchiŋ nabə wimbum, nabə i bəni bə kpə
nabə i bəni bə kifuu, nabə mfá nabə bə bə kəkə mfá,

¹⁷ ka mi ma taŋ nabə i taŋni wi kaŋaki kə kinchəsi
kiwə. Kinchəsi kələ kə yeli wi kiŋkum ki nyam kə,
nabə nyaka wi yeli wi kiŋkum ki nyam kə.

¹⁸ Yələ kə gia yi nəŋ mfi bimbum. Mi wə wi kaŋaki
mfi wi fā nyaka wələ wi kə yeli wi nyam yələ wi
wəkə. Nyaka wələ num yeli wi mi wiwəm, nyaka
wiwə num a, (666).

14

Waiŋ Jaka bəh bəni 144,000

¹ Mbəiŋ wəkə, si mih ni chu tseinj, mih dza yeinj
Waiŋ Jaka num wi num i ŋkwuŋ wi Sayəŋ wə, bəni
bənchuku gbi bəh mbaŋnyani ntsə bənaa (144,000)
num bəh wi. Bəni bələ n̄ kə bə bə n̄ kaŋaki kinchəsi
ki yeli wi bəh wi Ba wi i shi cheiŋ.

² Mih wəkə ja yi dzə i bəiŋ yi jumi aka mwi mə mə
gbəki i fəŋ wə, yi jumi tə aka dzanj yə yi wamyiki.
Ja yə mih n̄ wəkə yi n̄ dzakaki aka kichəŋj bəni
kəmyiki.

³ Bə n̄ yəeŋki njaŋ wimfiaŋ widəkə i kiŋkii ki
ŋkuŋ nshinj bəh i bieŋ biwəm binaa nshinj bəh i
bəchə' nshinj. Mi widəkə n̄ ka kiə dəkə njaŋ wiwə

a kəbi a bəni bè bənchuku gbi bəh mbaŋnyani ntsə bənaa a. A num bè bə n̄ yəlih bə i chu wə i fa kuku.

⁴ Bələ kə bəni bè bə n̄ ka bəkəli dəkə gwu yibə bəh bəkaŋa, kəm bə n̄ ka kiə dəkə bəkaŋa. Akə bə bə bə si biəli Wainj Jaka i na faij wə wi tsəki. Bəni bələ kə bə bə n̄ yəlih i ŋgəkə wi bəni bəwəm bəchi kintəən a bə num ka mintam mi Nyə mi ninshiŋ bəh mi Wainj Jaka.

⁵ Gia yi ntəkə yidəkə n̄ ka num buku dəkə i dzaka kibə wə. Bə num ŋgbə widəkə kəbi.

Ndzaka wi bəchinda bətali bə Nyə

⁶ Ayaka mih chu dza yein chinda wi Nyə widəkə wi fuli i kintəən ki bəeli wə. Wi n̄ kaŋaki ntum wi ndzəŋni wə wi kə i jəbi whichi i fukuki i bəni bəchi bə bə kə i mbi wələ wə. Wi n̄ kə i fukuki i bitumi bichi, bəh i bəŋkuŋ bəchi, bəh bəni bə bə dzakaki na yi naij já nabə winaiŋ ŋkaiŋni wi bəni bəchi.

⁷ Chinda wiwə wam na bəh ŋga a, “Mbəiŋ lwâki Nyə tûmyi bikum bi, kəm jəbi wi, wi nsaka dzə kpeinj lə. Mbəiŋ nyâ kiŋkəksi kimbum i wi kəm wi maa bəeli bəh nshwaiŋ bəh kinchwə kimbum bəh bidi biə mwi bukuki feinj i kuku.”

⁸ Chinda wi Nyə widəkə wi kəomsini, ka biəliki wi dzakayi a, “Babilən wimbum kə wi gbə lə, wi gbə lə. Akə wi wə wi fə bitumi bichi mu nəni ki təkəlini ka mbih.”

⁹ Chinda wi Nyə widəkə wi kiŋkəmsi kitali ka biəliki tə bə, wili na bəh ŋga a, “Na ndə wə wi ka məmsi i nya kiŋkəksi kimbum i nyam yi gumini yə bəh kimbwəsi ki nyam yiwə, kaŋa tə kinchəsi i shi cheinj nabə i tseinj yi wə,

¹⁰ yaka wi bi mu lə shəm yi Nyə yi bəksini asi mi si mu mbih. Shəm yi bəksini yiwə kə num

wi shuku i bwam wi, wi bəksini shəm maka wi kpeinjni. Wəmaka mi kə bə bi ləəki wi i fiεŋ wə fi fii aka mikaiŋmigbuku, wi yeiŋ ŋgəkə feiŋ. Yələ gia bi numki num i bəchinda bə Nyə bə baiŋni nshiŋ bəh Waiŋ Jaka.

¹¹ Fimiækə bi yakaki jəbi whichi kiŋgəksi kəbi i di bia bə ləə bə i ŋgəkə wə. Bəni bələ bə nyaki kiŋkəksi kimbum i nyam yi gumini bəh kimbwəsi ki nyam yiwa bəh bəni bə bə kaŋaki kinchəsi ki yei wi, bə bi kaŋaki kə ŋ'waka i ŋgəkə wibə wə nshi nabə nchəko.”

¹² Yələ gia tsəki i bəni bə bə kə bə Nyə num bə bə bə jiəki bənchi bə Nyə, bə jiə shəm i Jisəs wə, a bə kaŋaki i kaŋaki shəm.

¹³ Mih dza wəkə ja yi dzaka i tumi ki Nyə wə yi dzaka i mih a, “Nyâka yələ: I yisi i liə tsəki səki ndzəŋni bimbum kə i bəni bə bə kpiyiki num bə chiŋni bəh Bah.” Kiŋ'waka ki Nyə bum a, “Ndzəŋni bimbum kə i bə ŋkəŋ, bə ni waka lə i biluŋ bibə wə, kəm mfə wibə wi ndzəŋni ni biəli lə bə.”

Nkəh wə wi kə nsaka wi Nyə

¹⁴ Mbεiŋ wəkəli, mih dza tsεiŋ mih yeiŋ bikwu bi fuku fukuni, num mi num i bikwu biwə wə wi bwəsi mi wə yei wi kə Waiŋmi, num wi bwaŋ kifə ki ŋkuŋ num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpo ki bəkəli, wi kaŋa fiŋkəfi i wi kaŋ fi num aka kintə ki juŋ ki kwa.

¹⁵ Chinda wi Nyə widəkə dza buku dzə i juŋ yi fəni yi gia mə, wam i mi wə wi ni shinum i bikwu wə bəh ŋga, dzaka a, “Kwâ fiŋkəfi fia fi kəhni ma wə kôh ŋkəh bəh fi. Jəbi wi kəhni kpeinj lə, ayaka mbi wələ kpeinj lə i ŋkəh wə.”

16 Ayakadəiŋ, mi wə wi n̄ shinum i bikwu wə ka ləo fiŋkəfi fi i nshwaiŋ wə, fə ɳkəh i nshwaiŋ wə.

17 Chinda wi Nyə widəkə chu buku dzə i juŋ yi fəni yi gia wə i bəiŋ, wi kaŋa tə fiŋkəfi i wi kaŋ fi num aka kintə ki juŋ ki kwa.

18 Chinda wi Nyə widəkə ka buku i təŋ wi fəni wi gia wə, num wə wi kaŋaki ɳga i gbuku bəiŋ. Wi wam bəh ɳga i widəkə wə wi n̄ kaŋaki fintə fi kwani fiə a, “Lə̄ fiŋkəfi fiwə ma wə təinjy i kaka ki mintam mi mbih i nshwaiŋ wə, kəm mintam miwə bəkə lə.”*

19 Ayakadəiŋ, chinda wi Nyə wiwə ka ləo fiŋkəfi fi i nshwaiŋ wə, kə̄yi mintam mi mbih miwə i nshwaiŋ wə, juŋni, bakti i kishwa kimbum kə bə fəki mbih yεiŋ, yələ chusiki gia yə shəm yi Nyə yi bəkəli bi fəki bəh bəni.

20 Bə ka dəŋyi mintam mi mbih miwə bəh gvu i kwili wə i biŋ, a buku num mwa, mə jikə i yaka tsə aka i dzaka ki kikum, dza ləŋ tsə buku ka bəmay gi yifa.

15

Bəŋgəkə nanitaŋ bə bə kə i kiŋgəksi wə

1 Mih chu dza yεiŋ ɳkaiŋni fiεŋ fi dzaka ki wəmni fidəkə i bəiŋ, a num na fiεŋ fi dzaka ki wəmni fi mbum. A n̄ kə bəchinda bə Nyə nanitaŋ bə kaŋa bəŋgəkə nanitaŋ bə akə kiŋgəksi i nya i bəni, kəm bələ kə bə Nyə n̄ chusi kaasi shəm yi yi bəksini yεiŋ.

2 Mih chu dza yεiŋ fiεŋ fidəkə fi bwəsi kinchwə kimbum kidəkə ki num ka bə si fwεŋni bəh gbuku, ki baiŋ aka mijwə. Bəni bədəkə num kəmsi i

---

* **14:18** Mintam mələ kə i já yi ɳkali wə a, “grapes.”

kinchwə kimbum kiwə kpəŋ, a num bə bə tumdzi nyam yi gumini yiwə bəh kimbwəsi ki bəh nyaka wə wi kə yeli wi nyam yiwə. Bə n̄ num feiŋ yakadəiŋ kaŋa kichəŋŋi ki Nyə i káŋ yibə wə,

³ yəəŋ n̄jan wi Muses wə mi wi nəm wi Nyə bəh n̄jan wi Waiŋ Jaka. Bə n̄ yəəŋki a,
“O Bah Nyə wə Wi Kaŋaki N̄ga Bichi,
bieiŋ biə wə fə kə na bimbum bəh bi kaŋyini.

O wə kə N̄kuŋ i bitumi bichi,*
ayaka dzəh yə wə fəki gia yεiŋ kə yi chəŋ bəh yi
ŋkɔŋ.

⁴ O Bah, mi wə wi kɔkə i lwaki wə, tumyi bikum bia
kə ndə?

Num a wə shəŋ wi baiŋni.

Bitumi bichi bi dzəki nya kiŋkəksi kimbum i wə,
kəm bə yεiŋ gia yə wə fəki num chəŋ.”

⁵ Si yəmaka n̄ tsə, mih dza tseiŋ, ka yεiŋ num bə
wəli juŋ yi fəni yi gia i bεiŋ yə yi kə kintan̄ ki chusi
a Nyə kɔlə bəh bəni.

⁶ Ayaka bəchinda bə Nyə bə nanitaŋ bə n̄ kaŋaki
bəŋgəkə nanitaŋ bə ka buku i juŋ yi fəni yi gia yiwə
wə. Bə n̄ kə bə tum bəmbuŋ bə mwaŋyi nalə, wafi
bichumni bimbuŋ i bijum bibə wə num bə kεiŋsi
bəh chwaka ki kpɔ ki bəkɔli.

⁷ Ayaka fiŋ fimu fidəkə i mbaŋ wi bieiŋ biwəm
biə binaa ka nya bileti nanitaŋ i bəchinda bə nani-
taŋ num bə kεiŋsi bəh chwaka ki kpɔ ki bəkɔli.
Bileti biwə n̄ kə num bi jikə bəh shəm yi bəkɔli yi
Nyə wə wi kə jəbi whichi kiŋgəksi kəbi.

---

* **15:3** Biŋwakti bikpu bidəkə kaŋaki a, “N̄kuŋ wi jəbi whichi”, bidəkə a, “N̄kuŋ wi bəni bə akə bə Nyə.”

8 Juŋ yi fəni yi gia dza jikə bəh fimiəkə fiə fi nyəki dzəki i baiŋni bi Nyə wə, bəh i ŋga bi wə. Ayaka yi ka numki a mi n̄ kəkə i chu liə i juŋ yi fəni yi gia yi Nyə wə, i tsə buku si bəŋgəkə nanitaŋ bə bəchinda bə Nyə bə nanitaŋ n̄ kaŋaki i nya i bəni n̄ dzə kaa.

16

Bileti nanitaŋ bi shəm yi Nyə yi bəksini

1 Mih ka dza wəkə ja yi dzaka bəh ŋga i juŋ yi fəni yi gia wə yi dzaka i bəchinda bə Nyə bə nanitaŋ a, “Mbein̄ tsâ shuku shəm yi Nyə yi bəksini yə i bileti biə wə nanitaŋ i nshwaiŋ wə.”

2 Ayaka chinda wi Nyə wi ninshiŋ ka tsə shuku ŋki kileti ki shəm yi Nyə yi bəksini yə i nshwaiŋ wə. Ayaka biəkə yi gumini yi ləli dza kwa bəni bə bə n̄ kaŋaki kinchəsi ki nyam yi gumini yələ nya kiŋkəksi kimbum i kimbwəsi ki nyam yiwo.

3 Chinda wi Nyə wi kəomsini shuku ŋki kileti i kinchwə kimbum wə, bəkə yiwo fiəni chu aka mwa mi kiŋkpili ki mi. Ayaka biεin̄ bichi biə bi n̄ nəki i bəkə yiwo wə kpiyi.

4 Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kitali shuku ŋki kileti i binchwə wə bəh i bidi biə mwi bukuki yεin̄, ayaka bi ka fiəni chu mwa.

5 Ayaka mih wəkə si chinda wi Nyə wə wi təkniki bəh bəkə yiwo dzakaki a,

“Nyə, wə kə Nyə wi chəŋ i dzəh yə wə təiŋyiki bənsaka bələ yεin̄.

Wə wə wə kə i liə, num wə n̄ kələ.

ɔ Nyə, wə wə wə kə wi baiŋni.

6 Bəni bələ kə bə mwa mi bəni bə bə kə mba bəh bəni ba bə ntum kə i kaŋ yibə wə.

Wə ka nya mwa i bə, bə mu.

Wələ kə na ŋgəm wibə.”

⁷ Ayaka mih dza wəkə ja yidəkə buku i təŋ wi fəni
wi gia wə təbi a,

“Aaŋ, Bah Nyə wə Wi Kanjaki Nga Bichi,
wə təiŋyiki bənsaka ba biəli dzəh yi ŋkəŋ bəh yi
chəŋ!”

⁸ Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kinaa shuku ŋki
kiləti num i wəŋ wə, ayaka wəŋ wiwə kaŋa dzəh i
ŋghiŋyi kpayı bəni aka gbuku.

⁹ Ayaka nshili wi ləkəli ka bukuki i wəŋ wiwə wə
kpayı bəni. Ayakalə, bə nəki kwuni kə shóm yibə, i
tumyiki bikum bi Nyə. Bə bəkəli lə yəli wi Nyə wə
wi kaŋaki ŋga i bəŋgəkə bələ wə.

¹⁰ Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kite shuku ŋki
kiləti num i kiŋkii ki nyam yi gumini yə wə, kwili
wə nyam yiwə n̄i sakaki n̄i dza bé ji num jini.
Ayaka bəni num i nshili wə nəmyi kiləm kibə.

¹¹ Bə dza ka təyiki lə Nyə wə wi kə beŋj kəm ləli
bəh biəkə yibə. Ayakalə, nəki kwuni kə i kimfə kibə
wə.

¹² Chinda wi Nyə wi kiŋkəmsi kisəo shuku ŋki
kiləti num i kinchwə kimbum ki Yufləts wə, mwi
miwə ka wəm, i keiŋsi dzəh ka bəŋkuŋ bə bə kə i
kimbu kə wəŋ bukuki ni tsə yεiŋ.

¹³ Mih ka dza yeiŋ binj'waka bi jisi bidəkə bitali bi
bwəsi bikwə. Bi buku i dzaka kiŋkum ki nyam yə yi
bwəsiki kətə, bəh i dzaka ki nyam yi gumini yə wə,
bəh i dzaka ki mi wə wi nyiki ntəkə a ŋgaiŋ kə mi
wi ntum wi Nyə.

¹⁴ Binj'waka biələ kə num bəchinda bə ŋkpəli.
Ayaka a num bə bə bə fəki bənchəsi bə bə chusiki
ŋga bibə. Bə nyaniki tsəki i bəŋkuŋ bətumi wə

bəchi, fa kuku juŋni bə a bə sisi jum yə yi bi numki i chəkə bimbum bi Nyə wə wi Kanjaki Nga Bichi.

15 Jisəs n̄ kə wi dzaka a, “Mbəiŋ wâkəli, mih bi dzəki ka ji. Ndzəŋni bimbum kə mi wə wi tsəŋəki, wə wi kanja bəmbuŋ bu i gwu wə ka wi bi ma tumbuku bəh chwəŋ kiyəə ka bəni ma yεiŋki gwu yi wi ŋgəmni.”

16 Biŋ'waka biwə bi ka juŋni bəŋkuŋ bəwə i di biə bə bəaŋki i já yi Hibulu mə a Amagedən.

17 Chinda wi Nyə wi kinjəmsi kinanitaŋ shuku ŋki kileti i bεiŋ i fiɛkə wə. Ayaka ja yiləkəli buku dzə i juŋ yi fəni gia wə i kinjii ki ŋkuŋ wə dzaka bəh ŋga a, “Yi nûm lɔ!”

18 Ayaka dzaŋ dza ka mwayiki, wanji, jumi nshwaiŋ nəŋni bəh ŋga bəh ŋga. Wəmaka nnəŋni wə nshwaiŋ n̄ nəŋni bəh ŋga bəh ŋga lə, n̄ ka num num dəkə i yisi na si mi n̄ yisi i numki i nshwaiŋ wə. Wəmaka nnəŋni n̄ kə wi gumini.

19 Kwili wimbum gaali i fintəŋ i bimbu bitali wə. Ayaka bikwili bimbum biə bi kə i bitumi wə ka seŋki. Nyə kwaka kwili wələ Babilən, ka nya bwam wi wi shəm yi bəksini yə a wi kuŋsi.

20 Bitumi bichi biə bi kə i bəkə kintəəŋ gεiŋ, ŋkwaŋ tə bəŋ laka.

21 Ayaka kitəh kidzaŋ kimbum kimbum ka gbəyiki i bεiŋ nji wimu num aka bəkilu mbaŋnyani. Ayaka kitəh kidzaŋ kiwə n̄ gbəyiki i bəni wə. Bə ka təyiki lɔ Nyə, kəm wi chiŋsi ŋgəkə wi kitəh kidzaŋ i bə wə. Ngəkə wiwə n̄ gumiki nalə.

Miñkpaña wi təkəlini wi chuchu bəh nyam yi gumini

¹ Chinda wi Nyə widəkə i kintəəŋ ki bəchinda bə Nyə bə nanitaŋ bə n̄ kañaki biletı nanitaŋ dza dzə dzaka i mih a, “Dzə ma mih chūsi wə ŋgəkə wə bə kə i bi nya i miñkpaña wi təkəlini wi chuchu wələ wi kə wi shinum i bókə yiduli wə.

² Miñkpaña wələ kə wə bəñkuŋ bə fa nshwaiŋ wə n̄ ndzəniki bəh wi, nəni ki ki təkəlini kwa lə bəni bə fa nshwaiŋ wə ka mbih.”

³ Ayaka chinda wi Nyə wiwə dza dzə mih, mih num i kañ yi Kiŋ'waka ki Nyə wə, ka tsə i chwa. Mih ka yeiŋ miñkpaña widəkə num wi shinum i nyam yi gumini wə yi bəkə lə beli num gwu yi yichi jikə bə kiyeli ki bəkəli yeli wi Nyə. Nyam yiwə n̄ kañaki kifwu nanitaŋ bəh bitiə jwəfi.

⁴ Miñkpaña wiwə n̄ kə num wi lafi gwu bəh bəmbuŋ bə bəni bəmbum bə bəkəli, wi mwayi i gwu wə bəh minchinj num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə kibəkəli bəh ŋkaiŋni wi kitəh ki kpə wi ləkəli bəh ki kpə ki fukuli. Wi n̄ kañaki bwam i wi kañ num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli num wi jikə bəh bieiŋ bigumini bəh kinyenj ki təkəlini.

⁵ Bə n̄ kə bə nyaka yeli i shi bi cheiŋ num wi nyumini a, “Babilən wimbum wə nih miñkpaña wi təkəlini bəh wi gia yi gumini i nshwaiŋ wə.”

⁶ Mih ka yeiŋ miñkpaña wiwə num wi mu mwa mi bəni bə bə kə bə Nyə, bəh bə bə n̄ wəøyikəm Jisəs, num mwa miwə kwa wi ka mbih.

Si mih yeiŋ miñkpaña wiwə yakadəiŋ, dzaka wəm mih na bəh ŋga.

⁷ Ayaka chinda wi Nyə wiwə bikə i mih a, “Dzaka wəmki wə kəm nə? Mih ni fuku lə i wə gia yi

nyumini yə yi kə kəm miŋkpaŋa wələ bəh nyam yi gumini yələ yi kaŋaki kifwu nanitaŋ bəh bitiə jwəfi, yə yi giŋ wi.

⁸ Nyam yi gumini yə wə yεiŋ lə, yi n̄ kələ yi wəm, ayakalə i liə yi chu məŋ. Yi kə a buku yaka dzə i fəŋ kə ki shiki lə ŋəɔŋ, yi tsə sə num i di biə bə ni kaasi bəh yi feiŋ. Dzaka bi wəmki lə bəni bə bə kə i fa mbi wələ wə, maka bə nyaka kiyeli kibə i kiŋwakti ki bəni bə bə kaŋaki nəni i yisi si mbi n̄ yisi. Dzaka bi wəmki lə bə si bə bi yεiŋki nyam yələ, kəm nyam yiwə n̄ kələ yi wəm, ayakalə i liə yi chu məŋ, yi num i bi fiəni chu dzə.

⁹ Yələ gia kə yə yi nəŋki fwu wə wi kaŋaki mfi bimbum. Kifwu ki nyam kə nanitaŋ kə ŋkwúŋ nanitaŋ yə miŋkpaŋa wiwə numki yεiŋ wə. Kifwu kiwə num tə bəŋkuŋ nanitaŋ.

¹⁰ Bəŋkuŋ bəte num bə gbəyi lə, wi mu num, widəkə keiŋ ki dzə kə. Jəbi wə wəmaka ni dzə, wi ni num a fijəbi wə twəsi.

¹¹ Yə yi kə kəm nyam yi gumini yə yi n̄ kə, ayaka i liə yi chu məŋ, yi num tə ŋkuŋ, ŋkuŋ wələ num wi kiŋkəmsi ki nyanj, ayakalə wi num i mbaŋ wi bəŋkuŋ bə nanitaŋ wə. Jəbi wə wəmaka ni dzə tə wi ka ni tsə i di biə bə ni kaasi bəh wi.

¹² Bitiə biələ jwəfi wə yεiŋ lə kə num bəŋkuŋ jwəfi bə bə keiŋki maka bə nya bə bəh ŋga bi sakani. Jəbi wə bə bi təmki bə, ma bə ka bi kaŋa ŋga i sakaki bəh nyam yi gumini yə. Ayakalə, bə bi saka a mbiəŋə wimū wə.

¹³ Bələ bəchi kaŋaki kiŋkwaka kimu. Ayaka bə bi nya ŋga bibə bi sakani bichi i nyam yi gumini yə.

¹⁴ Bə bi chiŋni tumki jum bəh Waiŋ Jaka, ayakalə Waiŋ Jaka bi gaka bə, kəm wi kə Bah wi bəbah

bəchi, bəh N̄kun wi bəŋkun bəchi. Wi bi tumdzi bəh bəni bu bə wi bəoŋ ka sabibwili ayaka bə təbi wi jəbi whichi.”

¹⁵ Ayaka chinda wi Nyɔ wə dzaka i mih a, “Bókɔ yə wə si yein minkpaŋa wi tɔkolini wə shinum yeinj wə, akɔ bəni bəh mbaŋ wi bəni bəh kitumi bəh bəni bə bɔ dzakaki na yinain já.

16 Bitiə jwəfi biə wə sì yεiŋ yaka, bə bəh nyam yi
gumini yə bi chiŋni bainŋki lə miŋkpaaŋ wi təkəlini
wə. Bə bi ləkəki bieŋŋi bi bichi ma wi baanŋ a bəh
chwəŋ kiyəe, bə bi ŋəŋki nyam yi yi gwu, bə kpa
kaasi wi bəh gbuku.

¹⁷ Yelə gia kə a jiə Nyɔ i shəm yibə wə a bə fə gia yə wi kɔŋki, ka fə a bə kāŋjaki kinjkwaka kimu i nya ŋga bibə bi sakani i nyam yi gumini yə i tsə buku si gia yi Nyɔ bi dzə kpeɪŋki.

¹⁸ Ayaka mīŋkpāŋa wə wə si yeiŋ yakadəiŋ, kə kwili wə wi kaŋaki ŋga i bəŋkuŋ bəchi bəiŋ i nsh-waiŋ wə.”

18

Si kwili wi Babilən bi gbəki

¹ Si yemaka ni tsə, mih yein chinda wi Nyɔwidəkə shi dzə i bein kaŋa ɳga bimbum, ayaka baini bi bain i kuku wichi.

² Wi ka wam bəh ja yiləkəli a, "Babilən wimbum kə wi gbə lə! Wi gbə lə! Wi fiəni chu lə di biə bəchinda bə ŋkpəli nəki feiŋ. Wi kə taa wi bin'waka bəchu bichi. Wi kə taa wi minyəni mə mə nyəŋki bəh mə bə bainki michi.

³ Wi gbo kɔ́m bitumi bichi mu nəni ki kinyen ki tækolini ki kwa bɔ́ ka mbih, bəŋkuŋ bə fa nshwain

wə kə num bə fə lə nəni kinyen̄ ki təkəlini bəh wi.
 Bəni bə shi bəchi fa nshwaiṇ̄ wə kə num bə kpali lə
 i gwu yi wə, kəm kpə wi nəni kichu wi bakti jiə.”

⁴ Ayaka mihi chu wəkə ja yidəkə si yi wiliki i tumi
 ki bəin̄ wə dzaka a,

“Bəni bərj̄, mbein̄ bûku nyə fein̄,
 ka mbein̄ ma bi liə i chu bi wə,
 bəh a, mbein̄ ma bi liə tə i ŋgəkə wə wi dzəki i wi.

⁵ Chu bi kə bə tum bi jikə yaka tsə buku i bəin̄,
 Nyə kə wi kwaka wi i gia yi yichu wə.

⁶ Bə fə bəh wi, asi wi fə bəh bəni bədəkə.
 Bə fiəni gôm wi i kimfə ki wə kiŋkani kifa.
 Bə chwâli mbih mə akə ŋgəkə i bwam wə kiŋkani
     kifa

i bwam wə wi si chwali yein̄,
 bə nyâ wi mu.

⁷ Bə fâkə ŋgəkə bəh ləli bə nyâ i wi
 a num a liŋ̄ si wi n̄ ghaŋsiki gwu i mbum kintəən̄
     dzi kidəən̄ ki.

Wi si fə wi shinum ka chəkəki kijum dzaka a,
 ‘Mih kə Yaa i kiŋkii wə,
 mihi kəkə kpə ŋkwu,
 mihi bi lansi də kə chun̄si fwu.’

⁸ Si wi dzakaki yakadəin̄, akə ayaka si ŋgəkə bi dzə,
 i gwu yi wə kpaŋ̄ wimu.
 Jwein̄ bi gbə i gwu yi wə, wi bi dəki wi chun̄si fwu.

Ayaka dzəŋ̄ bi kwa tə wi.
 Bə bi kpa wi bəh gbuku,
 kəm Bah Nyə wə wi bi saka wi kə wə wi kaŋjaki ŋga.

Bəni bə fa nshwaiṇ̄ wə bi dəki lə Babilən̄

⁹ Bəŋkun̄ bə fa nshwaiṇ̄ wə bə bə n̄ fəki kinyen̄ ki
 təkəlini bəh wi, num i kidəən̄ wə bəh wi, bi dəki ffi

bəh mindəm jəbi wə bə bi yεiŋki si fimiəkə yakaki i gwu yi wə si wi fiiki.

10 Bə bi numki i dzəh yi dəəŋ bəh lwa si bə yεiŋki bə chəbsiki wi. Bə bi chamyiki dzakayi a, ‘Ey mih! Ey mih! Babilən, wə kwili! Wə kwili wi ŋga! Ngəkə dzə i wə wə a mbiəŋə wimū wə lə a?’

11 Bəni bə shi fa nshwaiŋ wə bi dəki lə wi chunsi kifwu kəm mi chu məŋ wə wi kə i taŋki bieŋ bibə.

12 Mi chu məŋ wə wi kə i taŋki bieŋ bibə ka biə bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli nabə bi fukuli, nabə wə bə keiŋsi bəh ŋkaiŋni wi kitəh ki kpə wi ləkəli nabə ki kpə wi fukuli. Mi chu kəbi wə wi kə i taŋki bəmbuŋ bəbə bətəsini nabə bə bə liblikı bəkəki, nabə bə bənini nabə bə bə bəkəki lə gbuu. Ayaka mi chu kəbi wə wi kə i taŋki keiŋ yibə yi tsəŋə yindzəŋni, nabə bieŋ bibə bichi biə bə keiŋsi bəh jəŋ yi dzəkə bəh bieŋ bichi biə bə keiŋsi bəh keiŋ yi kpə yiləkəli bəh chwaka ki bəiŋnini nabə kitəh ki mwayini. **13** Mi chu məŋ wə wi kə i taŋki keiŋ yibə yə bə keiŋsiki fiaŋsi bi tsəŋə yindzəŋni yεiŋ bəh bieŋ bi tsəŋə yindzəŋni biə bə jiəki bieŋ bidzini yεiŋ bəh njəŋ bəh ŋkaiŋni bi fiaŋsi bi tsəŋə yindzəŋni yidəkə, bəh ŋkaiŋni njəŋ widəkə,* bəh mbih bəh miə bəh muku mi gəŋ bəh gəŋ yibə. Mi chu məŋ wə wi kə i bi taŋki bəna’ bəbə bəh shwáŋ bəh bikum bəh bəkətə bəbə bə a guküki nyám. Ayaka mi chu kəbi wə wi kə i taŋki tə bəni bəwəm bəbə bə bə taŋniki a, akə mfá.

14 Bə bi dzakaki lə i wi a, ‘Bieŋ bichi biə shəm ya ni kə yεiŋ bi dza nyə, kpə wa bə mbum bia bichi kaa

* **18:13** ŋkaiŋni wi njəŋ wələ i já yi ŋkali wə kə a, “frankincense”, ŋkaiŋni bi fiaŋsi bi tsəŋə yindzəŋni yələ num a, “myrrh”.

lə, wə kəbi i bi chu lansi yεiŋ bi.'

¹⁵ Bəni bə shi bə bə n̄ taŋniki bieŋ biɛlə kwati kpə i wi kaŋ, bi numki i dzəh yi dəəŋ bəh ndzaŋ si bə yεiŋki wi wi yεiŋ ŋgəkə. Bə bi jumki bəh mindəm, chuŋsi kifwu təm gia i gwu yibə wə dzakayi a,

¹⁶ ‘Ey mih! Ey mih! Nshεiŋ yimbum i kwili wələ wi n̄ kə wi lafi gwu bəh bəmbuŋ bə təsini bə liblikı bəkəki bəh bə bəkəki lə gbuuu, mwayi i gwu wə bəh bieŋ num bə keiŋsi bəh chwaka ki kpə ki bəkəli bəh ɻkaiŋni wi kitəh ki kpə kiləkəli bəh kpə wi fukuli wi ləkəli.

¹⁷ Bə yaŋa mbum bi a mbiəŋə wimu wə lə a?’

Ayaka bətii kwili bəŋgwuki bəchi bəh bəni bə bə n̄ nyaniki i bəŋgwuki wə bəh bə bə n̄ nəmkı yεiŋ bəh bəni bəchi bə bə n̄ nyaniki i bəkə fə shi, bi numki tə i dzəh yi dəəŋ wə.

¹⁸ Bə bi yεiŋki fimiəkə fi yaka si wi fiiki bə bi nya ja yi mindəm dzaka a, ‘Kwili wə wi si kə i num ka kwili wələ chu kə winainj a?’

¹⁹ Bə bi chum kwəŋə fukuh i kifwu kibə wə, si bə dəki chuŋsi kifwu, nya ja yi mindəm dzaka a, ‘Ey mih! Ey mih! Nshεiŋ yimbum i kwili wələ, bəni bəchi bə bə kaŋaki bəŋgwuki i bəkə kwati mbum i mbum bi wə! Yaka bə kaasi wi a mbiəŋə wimu wə a?’

²⁰ Mbεiŋ bə mbεiŋ kə i tumi ki Nyə wə, mbεiŋ lânki fimbεiŋ i gia yə yi num i wi. Mbεiŋ bəchi bə mbεiŋ kə bəni bə Nyə bəh bwa bə ntum bə Jisəs bəh bəni bə ntum bə Nyə bəchi, lânki kəm Nyə kə wi təiŋ lə nsaka i gia yə wi fə i mbεiŋ!’

²¹ Ayaka chinda wi Nyə wi ləkəli widəkə ka dza giŋ kifaŋ kitəh wi num aka nəkə wi گəkəni wimbum, lə shi wi i kinchwə kimbum wə lə gbuuum.

Si wi l̄o shi yakadəinj ka dzaka a, “Akə ayaka si bə bi l̄o shiki wə kwili wi Babilən, wə bi shi bəh ḥga ayakadəinj, bə kəbi i bi chu yeinj wə wə.

²² Bə kəbi i bi chu wəkə kichənj na twəsi nabə jūm nabə kisənj nabə kijən i wə wə. Bə kəbi i bi chu yeinj na mi wi nəm, fiən fidəkə kən a numki na finaiŋ i wə wə. Bə kəbi i bi chu wəkə na ḥkəm wi naka i wə wə.

²³ Naka ki bainjsini bi chu bainj kə i wə wə. Bə bi chu wəkə kə ja yi nyum miŋkpənja na twəsi nabə yi miŋkpənja wimfianj dzaka i wə wə. Yi bi numki yakadəinj kəm bəni bə shi bə i wə wə n̄i kə bəni bəmbum fa kuku, wə n̄i fwəkyi kitumi kichi bəh mfim bia.

²⁴ Akə i kwili wələ wə mwa mi bəni bə ntum bə Nyə bəh bəni bə akə bə Nyə kə i wi kaŋ. Ayaka a num wi wə bəni bəchi bə bə wəoyiki i fa kuku kə i wi kaŋ.”

19

Bə nya kiŋkəksi i Nyə

¹ Si yəmaka n̄i tsə, mih dza wəkə fiən fii i tumi ki bəinj wə aka mbən wi bəni wimbum, wili a,
“Kiŋkəksi n̄um i Nyə wibuku wə.

Akə wi wə wi bwiliki bəni, a kaŋaki wi mbum bəh ḥga.

² Wi təinjyiki bənsaka bu biəli ḥkən bəh dzəh yi chən. Wi faan l̄o ḥgəkə i miŋkpənja wi təkəlini wə wi n̄i bəkəli nshwainj yichi bəh nəni ki ki təkəlini. Wi kə wi chukuli i miŋkpənja wiwə gia yi bəni bu bə nəm bə wi ni wəoyiki.”

³ Ayaka bə chu fiəni wili a,
“Kiŋkəksi n̄um i Nyə wə.

Mièkə mə mə yakaki i kwili wələ wə bi yakaki jəbi
wichi kiŋkəksi kiwə kəbi.”

⁴ Bəchə’ bəni bə mbaŋfia ntsə bənaa bəh biein
biwəm biə binaa gbə i kuku nya kiŋkəksi kimbum i
Nyə wə, wi shinum i kiŋkii ki wə. Ayaka bə dzaka
a, “Yi nûm ayaka. Kiŋkəksi nûm i Nyə wə.”

⁵ Ja yidəkə ka buku dzə i kiŋkii kiwə wə dzaka a,
“Mbein bəchi bə mbein kə bəni bə nəm bə Nyə,
mbein kəksi Nyə wibukumbein,
mbein bəchi bə mbein lwaki wi, nabə bənchinj
bənchinj bəh bəmbum bəmbum,
mbein nyâki kiŋkəksi i wi.”

Dzini bi ndzə wi miŋkpaŋa wi Wain Jaka

⁶ Mih dza wəkə fięñ fi num aka ja yi mbaŋ wi bəni
wimbum, yi fii aka ja yi bókə yə yi shiki i kaŋj wə,
wam aka dzaŋ yə yi wamyiki bəh ńga a,
“Kiŋkəksi nûm i Nyə wə,
kəm Bah wibukumbein wə Nyə
wə wi Kanjaki Nga Bichi si saka lə.

⁷ Bukumbein sâŋliki, bə lâŋ, nyâ kiŋkəksi i wi,
kəm jəbi wi ndzəni wi miŋkpaŋa wi Wain Jaka dzə
lə,

Kpə wi num wi kεiŋsi lə gwu yi.

⁸ Bə nya lə wi bəh mbuŋ wi num lə lweslweslwes
baiŋ mwayi, wi ləh.”

(Mbun wələ kə kimfə ki chəŋ ki bəni bə bə kə bə
Nyə).

⁹ Ayaka chinda wi Nyə wə ka chu dzaka i mih a,
“Nyâka shi yələ a, ‘Ndzəŋni bimbum kə i bəni bə
bə kə num bə laka bə a bə dzə i dzini bi ndzə wi
miŋkpaŋa wimfiaŋ wi Wain Jaka wə.’” Ayaka wi

chu dzaka i mih a, “Bəndzaka bələ kə na bəndzaka bə ɳkəŋ bə Nyə.”

10 Mih ka dza gbə i gvu yi wə i nyâ kiŋkâksi kimbum i chinda wi Nyə wiwə. Wi ka dzaka i mih a, “Kiə wə ki fâ kə yaka. Mih kə tə a mi wi nəm ka wə bəh bwa bə nah bə kə bə kaŋa gia yə bə dzakaki kəm Jisəs. Nyâ kiŋkâksi kimbum num i Nyə wə. Gia yələ bə dzakaki kəm Jisəs * akə na yi mwi yə bəni bə ntum bə Nyə n̄i dzakaki.”

Wain Nyə tumdzi bəmbaiŋŋni bu

11 Mih dza yein si bəin wəli, kikum ki fukuli kidəkə num fein. Mi wə wi yəkəki i ki bəin bə bəəŋ a Mi wə Wi kə Wi num a Ja yi wə bəh a Mi wi ɳkəŋ, wi si təinjy bənsaka bu nabə i tum jum yi chəŋ.

12 Dzékəh yi kə aka ləm wi gbuku, bifə bi ɳkuŋ biduli num i fwu wi wə. Wi n̄i kaŋaki yeli num bə nyaka i wi wə mi widəkə kiə kə wi a kəbi a wi.

13 Wi n̄i kə num bə tum dala wi dəəŋ i gwu yi wə num bə juli i mwa mə. Yeli wə bə n̄i bəəŋki wi yein kə a Gia yi Nyə.

14 Ayaka bəni bə jum bə tumi ki bəin biəli wi i jum wə bə num i bikum bi fukuli bəin num bə ləh bəmbuŋ bə num lə lwəslwəslwəs, bain fuku lə buuu.

15 Nywə wi kwani wi jum n̄i bukuki i dzaka ki wə, a num wə wi bi tumdzi bitumi yein wə, saka bə bəh ɳga bimbum. Wi bi bwili shəm yi bəkəli yi Nyə wə wi Kanjaki Nga Bichi chusi i bəni. Shəm yi Nyə yələ kə yə yi fukusiki na bəh ɳga asi bə si dəinjyi mitam mbih ləŋ buku.

---

* **19:10** Nabə a, “...Gia yələ Jisəs dzakaki...”

16 I mbuŋ wi wə bəh i jəŋ yi wə kə num bə nyaka yəli wələ yεiŋ a, “Nkuŋ wi bəŋkuŋ, bəh Bah wi bəbah.”

17 Ayaka mih chu yεiŋ chinda wi Nyə widəkə wi numbəiŋ i kintəəŋ ki wəŋ wə. Wi n̄ numki yaka wi willi bəəŋ minyəni michi mə mə fuliki bεiŋ wi dzaka a, “Mbeiŋ dzə juŋni i bini bimbum biə Nyə fə.

18 Mbeiŋ ni dzi lə biwini bi bəŋkuŋ, bəh kifwu ki bəni bə jum, bəh bəni bə bə kaŋjaki ḥga, bəh bikum bəh bəni bə bə yəkəki bi, bəh bi bəni bəchi bə bə kə mfá, bəh bə bə kəkə mfá, bəh bə bə kə bənchiŋ bənchiŋ bəh bəmbum bəmbum.”

19 Mih ka yεiŋ nyam yi gumini bəh bəŋkuŋ bə kuku bəh bəni bəbə bə jum bə juŋni i tum jum bəh mi wə wi num i kikum wə, bəh mbu bəni bə jum.

20 Ayaka jum yisi, bə ka kwa nyam yi gumini yiwə, bəh mi wə wi nyiki ntəkə a ḥgainj kə mi wi ntum wi Nyə. Mi wələ kə wə wi si dzə i nyam yiwə nshinj, fə gia yi dzaka ki wəmni. Gia yiwə num yə yi n̄ fwəkyiki bəni bə kaŋja bənchəsi bə nyam yi gumini yiwə i gwu yibə wə, nya kiŋkəksi kimbum i kimbwəsi ki nyam yi gumini yiwə. Wi n̄ ləo bə bəfa bələ bə keiŋki bəwəm i limi ki di bimu wə a num gbuku bəh mikainj migbuku mə fiiki fεiŋ.

21 Ayaka wi wə wi shinum i kikum kə bεiŋ ka gbayiki kiŋka ki bəni bə bəh nywə wi jum wə wi n̄ bukuki i dzaka ki wə, minyəni michi ka dziki gwu yi bəni bəwə a kidəŋ kibə wə.

20

I sakaki i tsə buku jia nchuku

1 Ayaka mih ka dza yein chinda wi Nyɔ widəkɔ si wi shiki dzəki i bεin kaŋa kiŋ'weli ki fəŋ kə ki shiki lə ŋεeŋ, bəh nsəŋ wimbum i tsein yi wə.

2 Ayaka wi kwa kiŋkum ki nyam yə yi bwəsiki kətə a num juŋŋ yi kikpu yə yi kə ŋkpeli chu num Satan, ka kaŋa yi bəh nsəŋ a wi nûm fein i tsâ bûku jía nchuku.

3 Si wi kaŋa yakadəin, wi ka lɔ̄ shi i fəŋ kə ki shiki lə ŋεeŋ, ka fah, laa banj dzaka kiwɔ a wi nûmki i yein kintəeŋ, ka wi bi ma chu nyaniki fwəkyi bəni i bitumi wə, i tsə buku na ka jía nchuku yə bi tsə. I yəmaka chein bə bi ka chu shwa wi wi ghani i fijəbi wi twəsi wə.

4 Mih ka chu yein biŋkii bi bəŋkuŋ, ayaka bəni bə bə n̄ shinum i yein wə akə bə bə nya ŋga bi sakani bənsaka i kaŋ yibə wə. Ayaka mih ka yein tə biŋ'waka bi bəni bə bə n̄ wəoyi təinyyi kifwu kibə kōm bə n̄ fukuki kōm Jisəs bəh kōm gia yi Nyɔ. Bəni bələ kə bə bə n̄ ka nya dəkə kiŋkəksi kimbum i nyam yi gumini yə bəh i kimbwəsi ki ayaka bə n̄ ka fə dəkə kinchəsi ki nyam yi gumini yiwə i shi bibə wə nabə i tsein yibə wə. Bələ kə bə bə n̄ fiəni dzə bəwəm i sakaki bə bəh Klistus i jía nchuku wə.

5 Bəni bələ bə n̄ fiəni dzə bəwəm lə akə num ndza wi ninshiŋ. Kiŋkaa ki bəni bə bə n̄ kpiyi n̄ ka fiəni dzayi dəkə bəwəm, i tsə buku na si jía nchuku n̄ tsə.

6 Bəni bə bə kə bəh ndzəŋni bimbum bəh baiŋni, kə bə bə bi kaŋaki di i ndza wi kpi wi ninshiŋ wələ wə. Kpi yi kōmsini chu kaŋaki kə ŋga i bə funj. Bə bi numki num bətii mfə gia bə Nyɔ bəh mbwili wə Nyɔ n̄ kaka, bə bəh bə bi numki i sakaki i tsə buku i jía nchuku wə.

Bə bi kaasi lə Satan

⁷ Jəbi wə jía yələ nchuku bi tsəki, ma bə bi ka shwa yatəkə Satan i juŋ yi nsəŋ wə,

⁸ wi bi buku dzə i nyaniki fwəkyiki bitumi bichi biə bi kə i bimbu bi mbi wə binaa. Bitumi biwə num Gəg bəh Magəg. Wi bi juŋniki bə, bə sisi i tum jum. Bə bi ləŋki aka mishambu i kinchwə kimbum wə.

⁹ Bə bi buku waŋ tsə mbi wələ wichi fiəlibaŋ di bi bəni bə akə bə Nyə bəh kwili wə wi kə i wi shəm. Ayakalə, gbuku bi nyə dzə i bεiŋ wi kaasi bə bəchi.

¹⁰ Bə bi ka kwa ŋkpeli wə wi nyaniki fwəkyiki bə, bə ləo i limi ki di bimu, biə gbuku bəh miŋkaiŋ mi gbuku fiiki yeiŋ, i di biə nyam yi gumini yə bəh mi wə wi nyiki ntəkə a ŋgain kə mi wi ntum wi Nyə kə. Bə bi numki fεiŋ yeiŋ ŋgəkə nchəkə bəh nshi jəbi wichi na kiŋgəksi kəbi.

Nsaka wi gəksini

¹¹ Ayaka mih ka dza yeiŋ kiŋkii kimbum kifukuli, chu yeiŋ mi wə wi n̄ shinum i ki wə. Ayaka bəɔli bəh nshwain dza nyə i wi nshiŋ ka laka, bə nəki chu yeiŋ kə bə i di bidəkə wə.

¹² Mih yeiŋ tə bəni bəchi bə bə n̄ kə bə kpiyi lə bəmbum bəh bənchiŋ bənchiŋ, num bə numbeiŋ i kiŋkii nshiŋ. Ayaka bə wəli binjwakti, weli chuku kidəkə num ki kiyəli ki bəni bə bə kaŋaki nəni. Bə ka yisi i təiŋyiki bənsaka wi bəni bə bə n̄ kə bə kpiyi lə, biəli asi kimfə ki mi n̄ kə a num asi bə nyaka i binjwakti biwə wə.

¹³ Bəkə yimbum yə bwili bəni bə bə n̄ kə bə kpiyi lə yeiŋ bə dzə. Ayaka kpi bəh tumi ki bəni bə kpiyini kə bwili tə bəni bə bə n̄ kə bə kpiyi lə yeiŋ bə dzə. Bə

ka təinjiki bənsaka bəh mi biəli gia yə wi n̄ kɔ wi fə lɔ.

¹⁴ Ayaka bə ka ləo kpi bəh tumi ki bəni bəkpili i limi ki di bimu, biə gbuku fiiki yεiŋ. Limi kələ gbuku fiiki yεiŋ akə kpi yi kəmsini.

¹⁵ Yεli wi mi kabə num maka bə nyaka wi i kinjwakti ki bəni bə bə kaŋaki nəni, yaka bə bi ləo lə wi i limi kə gbuku fiiki yεiŋ.

21

Bəɔli wimfiaŋ bəh kuku wimfian

¹ Mih dza ka yεiŋ lə bəɔli wimfiaŋ bəh kuku wimfiaŋ, kəm bəɔli wikpu bəh kuku wikpu n̄ kɔ num wi dza laka lɔ, kinchwə kimbum tə chu kəbi.

² Mih ka yεiŋ kwili wi baiŋni, a num Jelusalem wimfiaŋ wi buku dzə i bεiŋ i Nyə ka shiki dzəki aka miŋkpaŋa wimfiaŋ wə bə lafi i tsə nya i nyuwi.

³ Ayaka mih ka wəkə ja yi dzaka i kinjki kə bεiŋ na bəh ɳga a, “Mbεiŋ tsεiŋ, di biə Nyə ni nəki si num lə bəh bəni. Wi ni nəki bəh bə. Bə ni numki bəni bu, wi Nyə mwi num bəh bə, wi num Nyə wibə.

⁴ Wi ni yaŋa mindəm michi i dzékəh yibə wə. Ayaka bəni kəbi i bi chu kpiyiki, gia yidəkə bi num kə a bəni chuŋsiki kifwu nabə də nabə i wəkəki ləli bidəkə, kəm gia yə yi n̄ yisi kə yi tsə lə.”

⁵ Ayaka wi wə wi num i kinjki wə ka dzaka a, “Mbεiŋ tsεiŋ, mih ni fə gia yichi i liə yi fiəni chu yimfiaŋ.” Wi chu dzaka i mih a, “Nyâka gia yələ i kinjwakti wə, kəm bəndzaka bələ kə bə ɳkəŋ a num bə bəni kə i jʃəki mfı yεiŋ wə.”

⁶ Wi chu fiəni dzaka i mih a, “Yi num lɔ. Akə mih Alfa, a num mih ɬomega. Akə mih kin'yisi, a num mih Kiŋgəksi. Mi wə kindəŋ wəmki wi mih ni nya

lə wi bəh mwi mi dzəŋə mə mə nyaki nəni wi mu maka wi gəm fięj fidəkə.

7 Mi wə wi bi tumdzi, wi bi kwati bieŋ biələ bichi i mih. Mih bi numki Nyə wi, wi num waiŋ wuŋ.

8 Ayakalə, bəni bə bə kaŋaki kə shəm bəh bə bə kə maka bə bum i Nyə, bəh bə bə fəki già yichu bəh bə bə wəɔyiki bəni bəh bə bə fəki kinyen ki təkəlini bəh bə bə kə bəmfim bəh bə bə tsaki bənyə bədəkə bəh bəni bəchi bə bə nyiki ntəkə, di bibə bi numki num i limi ki di bimu biə gbuku bəh miŋkaiŋ mi gbuku fiiki yεiŋ. Ayaka yələ kə kpi yi kəmsini.”

Jəlusalem wimfian

9 Ayaka chinda wi Nyə widəkə i mbaŋ wi bəchinda bə Nyə bə nanitaŋ n̄ kaŋaki biletı nanitaŋ num bi jikə bəh bəŋgəkə bəgəksini nanitaŋ bə, dza dzə dzaka i mih a, “Dzə mih chūsi Miŋkpənja wimfian wə akə kpə Wain Jaka i wə.”

10 Wi ka giŋ mih, mih num i Kin'waka ki Nyə wə, buku wi tsə i ŋkwuŋ wimbum wi dəeŋ widəkə wə. Wi chusi mih bəh kwili wi baiŋni wə akə Jəlusalem, num wi buku i bεiŋ i Nyə wə ka shiki dzəki.

11 Wi n̄ shiki yakadəiŋ, baiŋni bi Nyə baiŋ i wi wə mwayı aka tə widəkə wi mwayıki bə bəŋ a Jasba, baiŋ lə saksak aka mijwə.

12 Kwili wiwə n̄ kaŋaki lə mbaiŋ wimbum wi ndəŋyayaka, kidzaka num i mbaiŋ wiwə wə jwəfi ntsə bəfa, bəchinda bə Nyə jwəfi ntsə bəfa num i dzaka biwə wə. Bə n̄ kə bə nyaka biyeli bi chwəŋbijuŋ bi Islae jwəfi ntsə bəfa i dzaka bi mbaiŋ biwə wə.

13 Dzaka biələ n̄ kə i kimbu kə wəŋ bukuki yεiŋ bitali, num i kimbu ki dzəgwuŋ wə bitali, num i

kimbu kishεinj wə bitali, num i kimbu kə wəŋ liεki bitali.

14 Kitə ki chaka ki mbaiŋ kiwə n̄ kə jwəfi ntsə bəfa num bə nyaka biyεli bi bwa bə faaŋni bə Waiŋ Jaka bə jwəfi ntsə bəfa i bi wə.

15 Chinda wi Nyə wə wi n̄ dzakaki i mih n̄ kanjakı kimfəkə num mbəŋ num bə keiŋsi bə chwaka ki kpə ki bəkəli. Kimfəkə kiwə n̄ kə i fəkə kwili wiwə bəh dzaka bi mbaiŋ bəh bimbu bi mbaiŋ.

16 Kwili wiwə n̄ kə bimbu binaa bi num a liŋ bichi, dəəŋ biwə bəh yamni biwə n̄ kə a liŋ. Ayaka wi ka fəkə kwili wiwə bəh mbəŋ wi wə, wi buku bəmay nchuku bəh giyite (1,500). Asi wi si fəkə yamni biwə bəh dəəŋ biwə bəh ndəŋayaka wiwə wi buku a liŋ.

17 Wi fəkə tə nchumi^{*} wi kimbu kiwə wi num bəntəm mbaŋtia ntsə bəsə (36) i kifəkə wə. Ayaka chinda wi Nyə wə n̄ fəkəki bəh kimfəkə a num ki mi wiwəm si wi fəkəki yeiŋ.

18 Bə n̄ maa bimbu biwə bəh kitəh ki kpə kıləkəli kidəkə bə bəəŋ a Jasba, kwili wiwə mwi num bə maa bəh chwaka ki kpə ki bəkəli a kiki, ki baiŋ lə saksak aka mijwə.

19 Bə n̄ lafi chaka ki mbaiŋ kikwili kiwə bəh ɳkaiŋni kitəh ki ntsuŋ kıləkəli kidəkə chi chi. Ki ninshinj n̄ kə bə bəəŋ a Jasba, ki kəmsini num a Safiya, ki kinjkəmsi kitali num a Agət, ki kinjkəmsi ki naa num a Emelal,

20 ki kinjkəmsi kitəh kiwə num a ɔniks, ki kinjkəmsi kisəo num a Kanilian, ki kinjkəmsi ki nanitaŋ num a Klisəlit, ki kinjkəmsi ki nyaŋ num a Bəlil, ki kinjkəmsi ki bwukə num a Təbas, ki kinjkəmsi ki

---

* **21:17** Nabə ndəŋayaka wiwə.

jwəfi num a Klisəbles, ki kiŋkəmsi ki jwəfi ntsə mu num a Jasint, ki kiŋkəmsi ki jwəfi ntsə bəfa num a Emelal.

²¹ Dzaka bi mbaiŋ bielə jwəfi ntsə bəfa n̄ k̄ num bə kəiŋsi bəh kp̄ wi fukuli jwəfi ntsə bəfa, i dzaka ki mbaiŋ kimu wə num bə n̄ k̄ kəiŋsi bəh kp̄ wi fukuli wimu. Dzəh yi kwili yiwo n̄ k̄ num bə kəiŋsi bəh chwaka ki kp̄ ki bəkəli a kiki, dzəh yiwo bainjəli aka mijwo.

²² Mih n̄ ka yein dəkə jun̄ yi fəni yi gia i kwili wələ wə, kəm Bah Nyə wə wi Kaŋaki N̄ga Bichi bəh Waiŋ Jaka n̄ k̄ num jun̄ yi fəni yi gia fein̄.

²³ Ayaka kwili wiwə n̄ nəŋki kə wəŋ nabə fiəŋŋ i bainjki fein̄, kəm bainjni bi Nyə n̄ k̄ bainjni fein̄, ayaka Waiŋ Jaka num naka ki bainjsini kiwə fein̄.

²⁴ Bitumi bichi bi nyaniki num i bainjni bi kwili wiwə wə, bəŋkuŋ bə fa kuku bi dzəki bəh mbum bibə i kwili wələ wə.

²⁵ Bə bi barŋ kə dzaka bi mbaiŋ bi kwili wələ na i chəkə bimu wə, kəm biŋ bi lansi ji kə fein̄.

²⁶ Bə bi dzəki bəh mbum bəh kiŋkəkn̄i ki bitumi bichi i kwili wələ wə.

²⁷ Ayakalə, fiəŋ fi k̄ fi baiŋ kə bi lansi liə kə i kwili wələ wə. Mi wə wi fəki gia yi gumini nabə wə wi nyiki ntəkə bi liə kə yein̄. A bi liə a bəni bə bə kə bə nyaka kiyeli kibə i kiŋwakti ki Waiŋ Jaka kə ki k̄ num bə nyaka kiyeli kə ki kaŋaki nəni yein̄.

22

Bəkə yə yi nyaki nəni

¹ Chinda wi Nyə wə chusi mih bəkə yə yi nyaki nəni yi buku dzə i kiŋkii ki Nyə bəh Waiŋ Jaka chein̄, yi shiki yi baiŋ alə saksak aka mijwo.

² Yi n̄ shiki yakadəin̄ tsə i kintəəŋ ki dzəh ki kwili kiwə wə. Kpein̄ wə wi nyaki nəni n̄ kəəki lə i kikpa ki bəkə kiwə kichi wə. Kpein̄ wələ n̄ wumki mintam ɣkaiŋni jwəfi ntsə bəfa i jia wə, wum i na winaiŋ fiəŋŋ wə.* Dzeŋni wi kpein̄ wələ n̄ kə tsa bə chuku mi wichi yeŋŋ.

³ Fiŋ fia Nyə kə wi faan̄ ləiŋ yeŋŋ bi lansi numki kə i kwili wələ wə. A bi numki num kiŋkii ki Nyə bəh ki Wain̄ Jaka feŋŋ. Bəni bu bə nəm bi nyaki kiŋkəksi kimbum i wi.

⁴ Bə bi yeŋki lə shi bi, yəli wi bi numki num bə nyaka i shi bibə cheŋŋ.

⁵ Biŋ bi chu ji kə feŋŋ, bə bi chu nəŋ kə baiŋni biə a nyaki naka ki baiŋsini nabə wəŋŋ, kəm Bah Nyə bi numki baiŋni bibə. Bə bi sakaki aka bəŋkuŋ jəbi wichi kiŋgəksi kəbi.

Jisəs dzəki lə i fjəbi wə twəsi

⁶ Ayaka chinda wi Nyə wə ka dzaka i mih a, “Bəndzaka bələ kə bə ɣkəŋ a num bə bəni kə i jiəki mfi yeŋŋ. Bah wə wi kə Nyə wi biŋ'waka bi bəni bu bə ntum, wi faan̄ chinda wi a wi dzə fūku i bəni bu bə nəm, gia yə yi kaŋaki i ni dzə di i jəbi wijuli wə.”

⁷ Jisəs dzakaki a, “Mbeŋ wəkəli, mih dzəki lə i jəbi wə twəsi.” Ndzəŋni bimbum kə bi mi wə wi jiə ntum wi Nyə wələ wi kə bəndzaka bə bə kə i kiŋwakti kələ mə.

⁸ Mih Jən̄ kə num mih n̄ wəkə chu yeŋŋ gia yələ yichi. Ayaka jəbi wə mih n̄ wəkə ka chu yeŋŋ yi gia yakadəin̄, ka gbə i gvu yi chinda wi Nyə wə wi n̄ chusiki gia yiwə i mih, i nya kiŋkəksi kimbum i wi.

* **22:2** Nabə a, “...wum mintam jwəfi ntsə bəfa chi chi i jia wə.”

9 Ayakalə, wi dzaka i mih a, “Kiə wə ki mâm kə. Mih kə tə a mi wi n̄om aka wə bəh bwa bə nah bə bə kə bəni bə ntum bə Nyə bəh bəni bə bə jiəki bəndzaka bə bə kə i kiŋwakti kələ mə. Nyâ kiŋkəksi kimbum num i Nyə.”

10 Ayaka chinda wi Nyə wə chu dzaka i mih a, “Kiə wə ki nyûmi kə ntum wi Nyə wələ wə wi kə bəndzaka bə bə kə i kiŋwakti kələ mə, kəm jəbi wə yi bi numki si num kəmsi dzə lə.

11 Mi wə wi fəki gia yichu fəki gia yichu, mi wə wi fəki kinyəŋ wi baan̄ a fəki kinyəŋ. Mi wə wi fəki gia yindzəŋni fəki gia yindzəŋni, mi wə wi bainŋki wi baan̄ a bainŋki.”

12 Jisəs dzaka a, “Mbεiŋ wôkəli, mih dzəki lə i jəbi wə twesi. Ayaka mih dzəki bəh ŋgəm i gəm mi wichi biəli kimfə ki.

13 Akə mih Alfa, a num mih Əmega. Akə mih ninshin̄, a num mih jum wə. Akə mih Kin'yisi, a num mih Kiŋgəksi.”

14 Dzəŋni bimbum kə i bəni bə bə wəkə bəmbuŋ bəbə, ka bə liə i dzaka ki mbaiŋ wə i liə tsə i kwili wiwə wə, ka bə bi kwati di i dzi i kpein̄ wə wi nyaki nəni.

15 Bəni bə bə num baan̄ biŋ i dzaka ki mbaiŋ wə kə bə bə fəki aka bίə, bəh bə bə fakaki, bəh bə bə faki kinyəŋ ki təkəlini, bəh bə bə wəɔyiki bəni, bəh bə bə tsaki bənyə bədəkə, na bəh bəni bə bə kəŋki ntəkə, nyi ntəkə.

16 “Mih Jisəs fāaŋ chinda wuŋ i mbεiŋ i dzaka gia yə yi tsəki i bijuŋni bi bəni bə bumni wə. Mih kə Waiŋ bəh Fintəəŋ fiə fi tumbuku i chwəŋkijuŋ ki Nkuŋ Dəbit wə, num mih Jəŋ wi kinchəŋəchəŋo.”

17 Kin'waka ki Nyɔ bəh Miŋkpaŋ wi Mfianj dzaka a, “Dzâ!” Na ndə wə wi wəkəki, dzaka tə a “Dzâ!” Mi wə kindəŋ wəmki wi dzâ, mi wə wi nəŋki i dzə, wi dzâ, kəm wi ni kwati lə mwi mə mə nyaki nəni maka wi gəm fieŋ fidəkə.

Ntəfi wi gəksini

18 Mih kin'ki mi whichi wə wi wəkəki ntum wi Nyɔ wələ wə wi kə bəndzaka bə bə bukuki i kinwakti kələ mə a, mi ka məm i kpεiŋsi gia i yεiŋ wə, ma Nyɔ tə bi kpεiŋsi i gwu yi wə bəŋgəkə bə bə dzaka i kinwakti kələ mə.

19 Mi ka məm i dzə bwili gia i bəndzaka bə bə bukuki i kinwakti kələ mə bə akə ntum wi Nyɔ, ma Nyɔ tə bi ma bee a wi kwati ŋki kimbu i kpεiŋ wə wi nyaki nəni bəh mbi di i kwili wi baiŋni wə a num yə bə nyaka i kinwakti kələ mə.

20 Mi wə wi dzaka kəm gia yələ dzakaki a, “I yi ŋkəŋ wə, mih dzəki lə i jəbi wə twəsi.” Yi nûm ayaka. Bah Jisəs, dzâ!

21 Ma Bah Jisəs chūsi mbεiŋ bəchi bə bə kə bəni bə Nyɔ bəh shəm yi yindzəŋni. Yi nûm ayaka.

**Kin̄wakti ki Nyɔ Min̄kain̄ Mifian̄
Chungmboko: Kin̄wakti ki Nyɔ Min̄kain̄ Mifian̄ (New
Testament+) for Cameroon**

copyright © 2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chung (Cung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Apr 2025 from source files dated 1 May 2025

ff8b447d-0e78-5782-840d-48c27035a093